

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická

Diplomová práce
ZNALOSTI PROBLEMATIKY STAROBNÍCH
DŮCHODŮ U MLADÉ GENERACE V PLZNI

Bc. Kateřina Böhmová

Plzeň 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 29. 7. 2012

.....

Poděkování

Touto cestou děkuji vedoucímu práce, panu JUDr. Karlovi Mošnovi, za jeho cenné rady a trpělivý přístup.

Dále bych chtěla poděkovat svým blízkým za jejich podporu v době tvorby této práce.

Nakonec bych chtěla poděkovat všem pedagogům, kteří mi umožnili provést výzkumné šetření v jejich třídách.

OBSAH

OBSAH	- 5 -
ÚVOD.....	- 8 -
1 STÁŘÍ JAKO SPOLEČENSKO-EKONOMICKÝ FENOMÉN	- 9 -
1.1 STÁŘÍ.....	- 9 -
1.2 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V ČESKÉ REPUBLICE	- 9 -
1.3 EKONOMICKÉ ASPEKTY STÁRNUTÍ POPULACE	- 11 -
1.3.1 Vyšší potřeba zdravotní péče	- 11 -
1.3.2 Zvyšování výdajů na sociální zabezpečení	- 11 -
1.3.3 Vliv stárnutí populace na hrubý domácí produkt.....	- 12 -
1.4 SOCIÁLNÍ ASPEKTY STÁRNUTÍ POPULACE.....	- 12 -
1.4.1 Potřeby, které vyvolalo demografické stárnutí	- 12 -
1.4.2 Mýty o stáří	- 13 -
1.4.3 Ageismus.....	- 14 -
2 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ	- 16 -
2.1 VÝVOJ SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ	- 16 -
2.1.1 Počátky důchodového systému	- 16 -
2.1.2 Důchodový systém po druhé světové válce	- 17 -
2.1.3 Vývoj důchodového systému v České republice po roce 1989.....	- 18 -
2.2 SOUČASNÝ SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	- 19 -
2.2.1 Všeobecné důvody k důchodové reformě	- 19 -
2.2.2 Potřeba důchodové reformy v České republice	- 19 -
2.2.3 Tzv. Malá důchodová reforma	- 20 -
2.2.4 Situace v České republice k 1. 1. 2012	- 21 -
2.3 RŮZNÉ MODELY ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ	- 21 -
2.3.1 Parametrická reforma	- 23 -
2.3.2 Zřízení hypotetického příspěvkově definovaného systému	- 23 -
2.3.3 Plně tržní reforma.....	- 23 -
2.3.4 Systém veřejného předfinancování	- 23 -
2.3.5 Více-pilířový důchodový systém	- 24 -
2.4 DŮCHODOVÁ REFORMA V ČESKÉ REPUBLICE.....	- 24 -

2.4.1	Účast ve druhém pilíři	- 24 -
2.4.2	Platby pojistného do druhého pilíře a jejich výše	- 25 -
2.4.3	Penzijní společnosti	- 25 -
2.4.4	Strategie spoření	- 25 -
2.4.5	Výplata důchodu z druhého pilíře	- 25 -
2.4.6	Vztah účasti v druhém pilíři a výše základního důchodu z prvního pilíře	- 26 -
2.4.7	Mezigenerační solidarita dětí s rodiči v rámci důchodové reformy	- 26 -
2.5	POSÍLENÍ ZODPOVĚDNOSTI MLADÝCH LIDÍ ZA ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ	- 26 -
2.5.1	Posílení zodpovědnosti dětí vůči svým rodičům	- 26 -
2.5.2	Nutnost začít spořit co nejdříve	- 27 -
3	KVANTITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	- 29 -
3.1	CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	- 29 -
3.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	- 29 -
3.2.1	Výzkumné otázky a jejich operacionalizace	- 29 -
3.2.2	Výzkumné hypotézy	- 31 -
3.3	METODY A TECHNIKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	- 33 -
3.3.1	Výzkumné techniky	- 34 -
3.3.2	Charakteristika výzkumného souboru	- 34 -
3.3.3	Procedura sběru dat	- 36 -
3.3.4	Metody práce se získanými daty	- 37 -
4	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	- 38 -
4.1	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	- 38 -
4.1.1	Jaké jsou znalosti problematiky starobních důchodů u studentů závěrečných ročníků vybraných středních škol Plzni?	- 38 -
4.1.2	Jaký názor mají maturanti vybraných škol na důchodovou reformu a zabezpečení ve stáří?	- 44 -
4.1.3	Zajímají se studenti závěrečných ročníků vybraných středních škol o problematiku starobních důchodů a jejich reformy?	- 55 -
4.2	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	- 57 -
4.2.1	Vyhodnocení výzkumných hypotéz	- 57 -
4.2.2	Vyhodnocení výzkumných otázek	- 59 -
4.3	DOPORUČENÍ PRO PRAXI	- 60 -

5 ZÁVĚR.....	- 62 -
6 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ	- 63 -
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	- 64 -
8 SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	- 69 -
9 PŘÍLOHY.....	- 72 -

ÚVOD

Stáří je přirozenou součástí života každého z nás. Tak jako v jakémkoliv jiném období života si člověk přeje, aby byl šťastný, spokojený a aby byly naplňovány jeho potřeby. Většina mladých lidí se myšlenkou stáří příliš intenzivně nezabývá. Je to pro ně představa velmi vzdálená a může se jim zdát téměř nereálné, že i oni budou mít jednu šedivou vlas a vráscitou tvář.

Tato práce se zaměřuje na znalosti a názory mladé generace na problematiku zabezpečení ve stáří. Pojmy mládí a zabezpečení ve stáří ze začátku mohou vypadat v jedné větě zvláštně. V teoretické části jsou uvedeny argumenty, které zdůrazňují potřebu začít si spořit na důchod co nejdříve. Tento fakt je demonstrován v jedné z kapitol na ukázkovém případě za využití reálných čísel. Důvodů, proč si mladí musí začít spořit na stáří co nejdříve, je více. Nejsilnějším argumentem je stále se snižující procentuální podíl ekonomicky aktivních lidí v populaci. To znamená, že čím dál tím méně lidí musí zabezpečit svou ekonomickou činnost čím dál tím více ekonomicky neaktivních. Náš důchodový systém využívá průběžné financování. Již v současné chvíli nestačí odvody na důchodové pojištění na pokrytí důchodů. A prognózy do budoucna nevypadají příliš příznivě. Lidé se budou pravděpodobně dožívat stále vyššího věku, a pokud nenastane nějaký zásadní obrát, tak není moc pravděpodobné, že by se zvýšila porodnost.

Vzhledem k tomu, že se tato práce věnuje zabezpečení ve stáří, je v teoretické části také kapitola věnující se stáří jako společensko-ekonomickému fenoménu. V této kapitole je popsána nejen demografická struktura našeho obyvatelstva, ale i například sociální problémy a potřeby, které stárnutí populace vyvolává. Další kapitola pojednává o zabezpečení ve stáří z hlediska minulosti, současnosti i budoucnosti.

Cílem praktické části je zjistit, jaké názory na finanční zabezpečení ve stáří mají mladí lidé v Plzni, jaké mají o této problematice znalosti a zda je tato problematika zajímavá. K tomu je v práci použita metoda dotazníku. Dotazník, který je použit, je přílohou této práce.

1 STÁŘÍ JAKO SPOLEČENSKO-EKONOMICKÝ FENOMÉN

V této kapitole je uvedeno, co vlastně znamená slovo stáří, jaká je průměrná délka života obyvatel České republiky a jaké problémy s sebou přináší demografické stárnutí obyvatelstva u hlediska ekonomického i sociálního.

1.1 STÁŘÍ

Autoři definují stáří odlišnými způsoby, někteří tento pojem definují slovně, jiní vytvářejí dělení dle věku. Světová zdravotnická organizace (in Haškovcová, 2010, str. 20) definuje stařecký věk takto: „*Stařecký věk neboli senescence je obdobím života, kdy se poškození fyzických či psychických sil stává manifestní při srovnání s předešlými životními obdobími.*“ Je potřeba stanovit dolní hranice demografického stáří. Tato hranice se zvyšuje v souladu s prodlužováním střední délky života a se zvyšujícím se věkem pro odchod do starobního důchodu. Za dolní hranici demografického stáří se většinou považuje věk 60 nebo 65 let. Seniorsy můžeme dělit například na tato věková pásma: 65 – 74 let – mladí senioři, 75 – 84 let staří senioři a 85 let a více – velmi staří senioři. (Zavázalová, 2001) Další dělení, které je možné využít, je dle Světové zdravotnické organizace (Ondrušová, 2011, str. 17):

- *60-74 let: rané stáří (počínající stáří)*
- *75-89 let: vlastní stáří (osoby pokročilého, vysokého věku)*
- *90 a více let: období dlouhověkosti.*

Pokud mluvíme o stáří, máme většinou namysli **věk kalendářní**. Míra involučních změn u lidí stejného kalendářního věku je různá, proto je možno také použít pojem **věk biologický**, který vypovídá o celkovém stavu organismu. Třetí parametr, dle kterého můžeme dělit stáří, je **věk sociální**. Pro tento věk je charakteristikou sociální role, kterou člověk vykonává. Stáří začíná většinou vznikem nároku na starobní důchod. (Ondrušová, 2011)

Autorka se přiklání k periodizaci života dle věku sociálního. Dva lidé, ačkoliv mohou být stejně staří a oba stejně zdraví či nemocní, mohou mít velmi rozdílné role a tím i styl života a potřeby. Například 65letá zdravá paní, která je učitelkou a stále učí, bude mít určitě jinou náplň dne a jiné potřeby než 65letá zdravá důchodkyně.

1.2 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V ČESKÉ REPUBLICE

Se zvyšující se životní úrovní a zlepšující se zdravotní péčí roste i průměrná délka života. Ještě v roce 1940 činil průměrný věk jen 50 let. Od této doby se průměrná

délka života začala drasticky prodlužovat a demografové očekávají další úspěchy současné vědy, které se promítnou i do průměrné délky života. Údaj „průměrný věk“ je ovlivněn tím, jak je vypočten. Vypočte se tak, že se sečtou roky, kterých se dožili všichni příslušníci dané generace, a vydělí se počtem příslušníků. Takto vypočtený věk je ale velmi ovlivněn například vysokou kojeneckou úmrtností, epidemiemi a válkami. Proto je vhodnější používat výrazy „střední délka života“ či „pravděpodobná doba života“. Střední délka života udává, kolika let se pravděpodobně dožije právě narozené zdravé dítě. (Haškovcová, 2010)

Dle údajů Českého statistického úřadu (2011a) se muž narozený v roce 2010 dožije pravděpodobně 74,4 let a žena 80,6 let. K tomu, abychom byli schopni posoudit, jak stará je naše populace, musíme zjistit podíl tzv. „starých lidí“ na celkovém počtu obyvatel. Pro tento účel je nutné vědět, která z hranic pro stáří bude použita. Zda 60 let, 65 let či jiná. Známé stupnice demografického stáří jsou například dle OSN a dle E. Rosseta:

E. Rosset – podíl 60letých a starších

1. do 8 % - demografické mláďi
2. 8 - 10 % - první předpolí stáří
3. 10 - 12 % - vlastní předpolí stáří
4. 12 % a více: demografické stáří

z toho:

- a. 12 - 14 % - počáteční stav
- b. 14 - 16 % - střední stav
- c. 16 - 18 % - pokročilý stav
- d. 18 % a více - silně pokročilý stav

OSN – podíl 65letých a starších

1. do 4 % - mladé obyvatelstvo
2. 4 - 7 % - zralé obyvatelstvo
3. 7 % a více - staré obyvatelstvo

(Zavázalová, 2001, str. 10)

Dle údajů Českého statistického úřadu (2012) je v České republice k 31. 12. 2010 15,53 % osob starších 65 let. Porovnáme-li tento údaj s rozdělením OSN, je obyvatelstvo České republiky staré. Do této kategorie spadalo obyvatelstvo již před rokem 1950, protože v roce 1950 bylo 8,3 % obyvatel nad 65 let. Druhá stupnice se zabývá podílem osob 60letých a starších. Velmi silného pokročilého stavu demografického stáří dosáhla naše populace již v roce 1970 a tento stav trvá dodnes. Naše populace nejen stárne, ale stárne i vnitřně. To znamená, že se zvyšuje počet

obyvatel nad 75 a nad 80 let, což s sebou taktéž přináší vyšší potřebu sociálních a zdravotních služeb. (Zavázalová, 2001)

1.3 EKONOMICKÉ ASPEKTY STÁRNUTÍ POPULACE

1.3.1 VYŠŠÍ POTŘEBA ZDRAVOTNÍ PÉČE

Čím je člověk starší, tím potřebuje v průměru více zdravotní péče. Logicky z toho vyplývá, že se zvyšujícím se počtem starších lidí se zvyšuje i spotřeba zdravotnických služeb.

Součet plateb ze státního rozpočtu do veřejného zdravotního pojištění za nevýdělečné pojištěnce činil v roce 2010 celkem 52 473 mil. Kč, což bylo o 6,6 % více než v roce 2009. Tento nárůst způsobilo mimo jiné zvednutí částky, která je odváděná do zdravotních pojišťoven za státní pojištěnce. Ta stoupla z částky 677 Kč za měsíc a jednoho pojištěnce v roce 2009 na 723 Kč v roce 2010. Tato částka zůstala stejná i během roku 2011. Státní pojištěnci jsou například senioři, děti, ženy na rodičovské dovolené a uchazeči o zaměstnání. Průměrné náklady na jednoho pojištěnce byly v roce 2010 celkem 20 776 Kč. Roční platba za jednoho státního pojištěnce byla ve výši 8 676 Kč, přičemž státní pojištěnci spotřebovávají průměrně více zdravotní péče než ostatní pojištěnci. (Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky, 2011)

Na tento fakt doplácí ekonomicky aktivní obyvatelé, kteří musí platit vyšší zdravotní pojištění, než které v reálu spotřebovávají. Při zvyšujícím se počtu starších lidí budou i nadále stoupat náklady na jejich zdravotní péči a stále výraznější bude potřeba buď zvýšit platbu za státní pojištěnce či zvýšit odvody na zdravotní pojištění.

1.3.2 ZVYŠOVÁNÍ VÝDAJŮ NA SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Výplata starobních důchodů tvoří největší část nákladů na sociální zabezpečení. Tato částka se s přibývajícím počtem lidí pobírající starobní důchod zvyšuje, přičemž počet ekonomicky aktivních, tzn. platících sociální pojištění, jehož součástí je i důchodové pojištění, klesá. To je hlavní příčina toho, proč je důchodový systém v deficitu a proč je potřeba důchodová reforma, neboť tento trend bude pokračovat. Také se zvyšuje potřeba sociálních služeb a přibývá lidí, kteří potřebují příspěvek na péči, aby si mohli sociální služby zaplatit.

1.3.3 VLIV STÁRNUTÍ POPULACE NA HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT

K 31. 12. 2010 bylo vypláceno celkem 2 260 032 starobních důchodů. (Český statistický úřad, 2011b) Toto číslo neustále stoupá - zvyšuje se počet lidí, kteří pobírají starobní důchod. Ročníky, které v současné době začínají brát starobní důchod, jsou silnější než ročníky, které se stávají ekonomicky aktivními. Je zde potřeba, aby menší počet ekonomicky aktivních obyvatel vytvářel větší hrubý domácí produkt a zabezpečil tak potřeby ekonomicky aktivních i neaktivních obyvatel. K porovnání počtu ekonomicky aktivních vůči ekonomicky neaktivním můžeme využít různé indexy závislosti. Český statistický úřad (2007) udává například index závislosti:

$$\text{Index závislosti} = \frac{\text{I} + \text{III}}{\text{II}}$$

I = počet osob v předproduktivním věku tj. právě narozených – 14letých.

II = počet osob ekonomicky aktivních osob tj. 15letých – 64letých.

III = počet osob v poproduktivním věku tj. 65letých a starších.

Čím vyšší je tento index, tím je nižší průměrný počet ekonomicky aktivních lidí, kteří vydělávají na jednoho ekonomicky neaktivního člověka.

1.4 SOCIÁLNÍ ASPEKTY STÁRNUTÍ POPULACE

Stárnutí populace nemá jen důsledky ekonomické, ale také sociální. Způsob, jakým je otázka stárnutí populace medializována, s sebou přináší nepříznivou společenskou atmosféru. Obraz seniorů v médiích je většinou negativní. Špatný obraz seniorů v médiích může přispět ke generačním konfliktům. Tato kapitola se bude věnovat potřebám, které vznikly kvůli demografickému stárnutí. Pokud budou tyto potřeby naplněny, naše společnost může předejít velkému množství negativních sociálních jevů, jako jsou právě například generační konflikty. Další část této kapitoly je věnována mýtům o stáří a jejich vyvracení. Poslední část pojednává o ageismu.

1.4.1 POTŘEBY, KTERÉ VYVOLALO DEMOGRAFICKÉ STÁRNUTÍ

Demografické stárnutí populace a změny ve společnosti, jako je přechod od vícegenerační rodiny k jednogenerační, změny postojů a chování zejména mladších obyvatel a zvyšování vzdělanosti a životní úrovně, s sebou přináší několik zásadních potřeb, které definuje Zavázalová (2001, str. 20).

- 1. potřeba vytváření příznivé společenské atmosféry, příznivého politického klimatu pro chápání a uspokojování potřeb a řešení životních problémů starší generace a mezigeneračních konfliktů;*
- 2. potřeba výchovy k úctě ke starším lidem v rodině, ve škole, v celé veřejnosti;*
- 3. potřeba přípravy na stáří, výchovy ke správnému stárnutí a racionálnímu aktivnímu životu ve stáří, k respektování měnících se názorů, potřeb, požadavků a možností mladších generací;*
- 4. potřeba zabezpečení právních jistot starých lidí jako rovnoprávných občanů v legislativě i v praxi;*
- 5. potřeba větší sociální integrace starých občanů v rodině a společnosti.*

Jedna z dalších potřeb je potřeba budování větší mezigenerační solidarity, zvláště v rámci rodiny. Během komunistické éry na sebe stát převzal poměrně velkou část odpovědnosti, kterou by měla mít právě rodina. Nezanedbatelné části populace, která v této době žila a přenesla své názory na své potomky, přijde v pořádku, aby hlavní úlohu při péči o seniory sehrával i nadále stát. Tak by tomu ale být nemělo, rodina by měla být základním prvkem v péči o seniora a stát by měl nastupovat ve chvílích, kdy rodina nemůže.

1.4.2 MÝTY O STÁŘÍ

Není snadné zbavit se mýtů týkajících se stáří, protože každý z nich má v sobě zrunko pravdy. Aby se podařilo zlepšit obraz stáří a seniorů v populaci, je třeba destabilizovat postavení všech mýtů. Mýtů o stáří a starých lidech je velmi mnoho, proto pro potřeby této práce autorka vybrala jen některé.

Petrášová (2010) ve svém článku o mýtech uvádí, že **jeden z mýtů je, že na stará kolena „zblbnete“**. Tímto souhrnným pojmem lze zastřešit dva mýty, které uvádí Haškovcová (2010) a to mýtus o schematismu a automatismu a mýtus o panu Alzheimerovi. Mýtus o schematismu a automatismu pojednává o tom, že jen těžko může dál platit odvěké schéma předávání profesních znalostí z prarodičů či rodičů na potomky. Někteří lidé posuzují seniora, bez jakýchkoliv znalostí konkrétního jedince, jako by už nic nevěděl, nemyslel a z celého života mu zbylo jen schéma automatických funkcí, které už je nepotřebné. Na toto navazuje mýtus o panu Alzheimerovi s řadou vtipů a historek. Na tuto nemoc občas člověk svádí i běžnou zapomnětlivost, která je

pro mnohé charakteristickým projevem stáří. Nelze se pak divit, že někteří lidé vidí rovnítko mezi stářím a Alzheimerovou nemocí.

Jako jeden z dalších uvádí Petrášová (2010) **mýtus o tom, že staří jsou neproduktivní**. Tento mýtus má stejnou postatu jako mýtus neužitečného času, který uvádí Haškovcová (2010). Podstavou všeho je, že v dnešní době se často užitečnost člověka hodnotí podle jeho ekonomické aktivity. Pokud člověk tedy není ekonomicky aktivní, není ani užitečný. Toto je ale nesmysl a tento názor vede k despektu ke starým lidem. Senioři se často starají o rodiny svých dětí, vyzvedávají vnučky a vnuky ze školky, pomáhají v domácnosti. Dále vcelku podstatná část pokračuje v ekonomické aktivitě i v důchodu.

Všechny předchozí i následující mýty jsou založeny na tom, že všichni lidé pobírající starobní důchod, jsou v podstatě stejní, mají stejné potřeby i přání. To tvrzení není pravdivé. Stačí si porovnat potřeby a přání čerstvé 61leté seniorky a 92letého seniora. Tento mýtus označuje Haškovcová (2010) jako **mýtus homogenity**.

Sex v české společnosti není již dávno tabu. Stále je ale vžitá představa o úbytku sexu ve stáří či lépe řečeno o **asexualnosti stáří**. „*Pokud si partneři vyhovují, pak není důvod sexuální aktivity omezovat nebo eliminovat.*“ (Haškovcová, 2010, str. 157)

Poslední odstavec autorka věnuje mýtům týkajícím se stáří a peněz. Jedním z těchto mýtů dle Petrášové (2010) je to, že **starý člověk nic nepotřebuje**. Haškovcová (2010) na téma peněz uvádí **mýtus falešných představ a mýtus o chudobě seniorů**. Mýtus falešných představ se zakládá na myšlence, že pokud je o seniora dobře či výborně materiálně postaráno, senior bude automaticky spokojený. Mýtus o chudobě seniorů je také založen na mýtu homogenity seniorské skupiny. Někteří senioři jsou sice chudí, ale většinu seniorů bychom takto označit nemohli. A existují i bohatí senioři.

Tak jako ke každé jiné skupině lidí bychom měli přistupovat i ke starým lidem jako ke skupině, v níž mají různí členové různé charakteristiky, přání a potřeby. Pokud by lidé přestali podléhat mýtu homogenity, i všechny ostatní mýty by přestaly být tak silně zakořeněné.

1.4.3 AGEISMUS

Ageismus znamená diskriminace seniorů z důvodu jejich věku. Palmore (1990) ve své knize definoval ageismus jako jakýkoliv předsudek či diskriminace vůči staršímu člověku či skupině starších lidí. Některé z velmi častých předsudků jsou uvedeny v předchozí kapitole zabývající se mýty. Tošnerová (2002, str. 6) popisuje ageismus

takto: „*Hovoříme o stereotypu, kdy v záporném stereotypu jsou vynechány příznivé charakteristiky. Jedná se o výroky a postoje bez pravdivého základu, ale se zdáním, že mají v jádru pravdu. Některé projevy diskriminace jsou zřejmé, některé v podtextu - nevyslovené.*“ S ageismem se starší člověk může setkat při hledání práce, ve zdravotnických zařízeních, v restauracích, při žádosti o půjčku a v mnoha dalších situacích.

S ageismem se může setkat například už 45letý člověk, který se uchází o práci. Přestože může mít lepší praxi či vzdělání než jiný (mladší) kandidát, nemusí práci získat, neboť někteří zaměstnavatelé podléhají předsudku, že jen mladí lidé dokážou být flexibilní či dynamičtí. V oblasti zdravotní péče se stále můžeme setkat s oslovením „babi“ nebo „dědo“, s oddalováním operací z důvodu vyšší potřeby zákroku u mladších pacientů, s bagatelizací příznaků starších pacientů a mnoha dalšími nešvary. V restauraci může být starší člověk přehlížen či obsluhován s očividným nezájmem, jen díky mýtu o chudobě seniorů.

Vzhledem k poměrně rychle stárnoucí populaci v České republice bude ageismus čím dál tím větším problémem. Do budoucna se bude zvyšovat potřeba tento problém řešit, jak po stránce právní, tak i sociální. V současné době existují zákony, které by ageismu měly bránit, zdá se ale, že v praxi nejsou příliš účinné.

2 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ

2.1 VÝVOJ SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ

Druhá kapitola se zabývá hlavně současným stavem důchodového zabezpečení a reformou tohoto systému. Abychom však mohli tento systém chápat celistvě, potřebujeme znát i jeho vývoj. První podkapitola ve stručnosti popisuje vývoj důchodového zabezpečení v naší zemi.

2.1.1 POČÁTKY DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU

Počátky rozsáhlejšího sociálního systému můžeme hledat ve středověku, kdy se začaly vytvářet svépomocné podpůrné spolky, cechy. Příkladem mohou být hornická bratrstva z 15. století. Stále se ale o chudé, nemocné a práce neschopné starala převážně církev, později obce. Reformy přinesla ve druhé polovině 18. stol. Marie Terezie. Vyšly dva „pensijní normály“. První z roku 1771 zabezpečoval vdovy a sirotky po zaměstnancích, kteří „věrně sloužili“, druhý z roku 1781 zaměstnance, „kteří alespoň po deseti letech uspokojivé služby se stali neschopnými práce“. (Kahoun, 2009)

Roku 1883 bylo v Německu uzákoněno povinné nemocenské pojištění, 1884 pak i úrazové pojištění. Následně pak v roce 1889 starobní a invalidní pojištění. Tyto zákony se označují jako Bismarckova reforma. Tyto reformní kroky ovlivnily řadu zemí Evropy, včetně Rakouska - Uherska. V Rakousko - Uhersku, jehož součástí bylo i Česko, se tyto zákony prosadily jako Taafeho reforma, podle tehdejšího předsedy vlády. Součástí reformy bylo upraveno v roce 1888 úrazové a nemocenské pojištění dělníků, v roce 1889 bratrské pokladny. Snahy o uzákonění invalidního a starobního pojištění nejprve nebyly úspěšné, následně byly přerušeny první světovou válkou“ (Kahoun, 2009)

Po vzniku Československé republiky zůstaly v sociální oblasti v platnosti dosavadní zákony pocházející z dob Rakouska-Uherska, v průběhu dalších let vznikaly nové vlastní zákony. (Kahoun, 2009) Nový zákon vešel v platnost v roce 1924. Konkrétně se jednalo o zákon 221/1924 Sbírkou zákonů a novel, který měl 5 částí a 288 paragrafů. Za přelomový můžeme označit vznik Ústřední sociální pojišťovny. Přinesl stabilizaci systému a měl i finanční přednosti. Pokrokový zákon přinesl mimo jiné dělnické pojištění invalidní a starobní. Hlavními dávkami byly invalidní, starobní důchod, a také vdovský a sirotčí důchod pozůstalým. (Česká správa sociálního

zabezpečení, 2004) Sociální politika založená na filosofii prvního prezidenta nové Československé republiky byla jedna z nejnávštěvnějších na světě. Avšak hospodářská krize, která přišla koncem 20. let, odhalila slabiny tohoto systému. Ten v době velmi vysoké nezaměstnanosti není schopen zajistit ani práceschopné občany. Z tohoto důvodu začal stát od poloviny 30. let sociální systém upravovat. Postupem času dostal vývoj příznivý směr, byl však přerušen druhou světovou válkou. (Knausová, 2011)

2.1.2 DŮCHODOVÝ SYSTÉM PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Po skončení druhé světové války byl převzat zpět prvorepublikový systém. Tento systém byl v platnosti až do roku 1948, kdy byl přijat zákon č. 99/1948 Sb. Tento zákon byl pokrokový, vycházel ze systému národního pojištění podle britského reformátora sira Williama Beveridge. Avšak následně se v roce 1948 v Československu ujala moci komunistická strana a začala zásadně měnit podstatu sociálního systému. (Kahoun, 2009)

Sociální dávky byly velkorysé pro všechny, což nebylo motivační, nehledě na ekonomické možnosti státu. Zároveň stát zrušil všechny instituce zabývající se sociální pomocí, zejména církevní, a převzal na sebe veškerou sociální péči. (Knausová, 2011) Zákon 102/1951 Sb. oddělil důchodové a nemocenské pojištění a správou důchodového systému byl pověřen „Státní úřad důchodového zabezpečení“ (SÚDZ). Poté v poměrně rychlém sledu měnily instituce, které měly správu důchodového systému na starosti. Základní myšlenka systému však zůstávala stejná. Zodpovědnost na sebe převzal stát a financování sociálních výdajů ze státního rozpočtu bylo problematické. Hospodářský propad a pokles ekonomiky jen zvýraznily potřebu změny jak na straně výdajů v sociální oblasti, tak na straně příjmů čili metod, jakými se finance na tuto oblast získávaly. Ševčíková (str. 23, 2008) ve své rigorózní práci uvádí: „Dle zákona č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, se např. důchody diferencovaně zvyšovaly podle roku jejich přiznání, pro pracovníky i družstevní rolníky platil jednotný systém důchodového zabezpečení a sociální péče. Zákon se nevztahoval na osoby samostatně hospodařící.“ Pokračující špatný vývoj ekonomiky neumožňoval získávání si obyvatelstva velkorysejší sociální politikou (Ševčíková, 2008) To bylo možné až po roce 1985. V tomto duchu byl přijat zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, jehož část je dokonce doposud platná (Tröster, 2002). Dalších větších změn se důchodový systém dočkal po roce 1989. Důchodový systém před rokem 1989 měl řadu problémů a nedostatků. Dle Krebse (1997) to bylo například to, že soustava nebyla

připravena na zvyšující se počet starých občanů a snižující se počet výdělečně činných. Jednou z dalších chyb tohoto systému byla skutečnost, že důchodový věk byl vcelku nízký a pro ženy a dělníky v namáhavých profesích ještě snížený. Toto vedlo k tomu, že systém produkoval nízké důchody velkému počtu obyvatel a byl finančně náročný. Důchod se v této době počítal až z posledních pěti odpracovaných let, což dle Krebse (1997) bylo pro řadu pracovníků nevýhodné. Systém neumožňoval ani samostatné rozhodování o odchodu do důchodu. Tyto vady systému společně s tím, že byl systém statický a obsahoval spoustu omezení (zejména vyjádřených v peněžních částkách), způsobily, že po roce 1989 nebylo možné dosáhnout jeho vylepšení pouhými dílčími úpravami. (Krebs, 1997) Byla potřeba kompletní změna nejen důchodového systému, ale celého systému sociálního zabezpečení.

2.1.3 VÝVOJ DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČESKÉ REPUBLICE PO ROCE 1989

Ministerstvo práce a sociálních věcí (1997) charakterizuje období mezi lety 1990 a 1992 následujícím způsobem: hlavním krokem bylo odstranění preferencí v důchodovém systému a vyjmutí ustanoveních, které diskriminovaly osoby samostatně výdělečně činné. Kvapilová a Remr (1998, str. 154) konstatují cíle toho období takto:

- *od centrálního direktivismu k demokratické decentralizované správě*
- *od státního paternalismu k občanské participaci*
- *od státního monopolu k liberalizaci sociálních aktiv.*

Pod výše uvedenými pojmy si můžeme představit například tendence k vytvoření možnosti individuálního spoření, tzv. důchodového připojištění či zavedení pravidelné valorizace důchodů.

V roce 1993 byl změněn systém výběru sociálního pojištění. Do té doby bylo sociální pojištění součástí daňového systému. V roce 1993 byla definována celá soustava sociálního pojištění jako samostatný celek. V roce 1994 přichází státem podporované dobrovolné penzijní připojištění. Celkově bylo v letech 1990 – 1997 důchodové pojištění upraveno 13 krát. Na začátku roku 1996 vešel v platnost nový zákon týkající se důchodového systému. Jeho cílem bylo restrukturalizovat systém tak, aby i přes nepříznivý demografický vývoj nebyla zvyšována zátěž ekonomicky aktivních obyvatel. Taktéž v tomto roce vešel v platnost zákon, který upravuje účet, na který plynuly finanční prostředky vybrané na sociálním pojištění. Tento účet byl definován jako součást státního rozpočtu a prostředky na něm mohly být použity pouze v souvislosti s důchody. Přebytky mohly být použity například na zvýšení penzí

či pokrytí schodků v tomto systému. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1997) Další dílčí kroky týkající se důchodového systému byly přijaty i v následujících letech. Jednou z nich bylo například zvyšování věku odchodu do důchodu – v letech 1996 až 2006 se důchodový věk stanovil tak, že v kalendářním měsíci, kdy pojištěnec dosáhl důchodového věku, byly mužům připočteny dva měsíce navíc a ženám měsíce čtyři, za každý i jen započatý kalendářní rok, z doby po roce 1995 do dne dosažení věkových hranic pro odchod do důchodu. To znamená, že muži chodili do důchodu o maximálně 22 měsíců déle, než byla dříve určená hranice, ženy maximálně o 3 roky a 8 měsíců. Od začátku roku 2009 byl stanoven důchodový věk u mužů na 62 let a u žen na 57 – 61 let dle počtu vychovaných dětí.

2.2 SOUČASNÝ SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

2.2.1 VŠEOBECNÉ DŮVODY K DŮCHODOVÉ REFORMĚ

Důvody, které vedou k zvýšené potřebě důchodové reformy, si můžeme rozdělit do čtyř hlavních skupin, které uvádí Holzmann (2005) ve své knize. Jako první důvod uvádí krátkodobé fiskální tlaky, které obvykle určují, že je třeba přijmout okamžitá opatření. Reformy dělané z tohoto důvodu často neřeší mnohem větší problém, který s sebou přináší stárnutí populace. Druhý důvod důchodových reforem vidí Holzmann v nedostatečnosti systému běžném ve většině zemí, které bez ohledu na stárnutí populace slibují mnoho, ale často poskytují jen velmi málo. Za třetí důvod považují sociálně-ekonomické změny, které vyžadují přehodnocení původního návrhu důchodových systémů, protože některé z nich se datují až sto let zpět. Čtvrtým důvodem je globalizace a její výzvy a příležitosti, které vyžadují po státech, aby věnovaly větší pozornost ekonomickým důsledkům důchodových systémů, ale zároveň také aby umožnily větší sdílení rizik a další diverzifikaci.

2.2.2 POTŘEBA DŮCHODOVÉ REFORMY V ČESKÉ REPUBLICĚ

Hlavním důvodem, proč je důchodová reforma v České republice nezbytná, jsou demografické změny ve struktuře obyvatel. Prodlužuje se průměrná doba dožití a porodnost je nízká. Menší počet ekonomicky aktivních musí zabezpečit vzrůstající počet ekonomicky neaktivních obyvatel. Důchodový systém již dnes musí být dotován z jiných zdrojů.

2.2.3 TZV. MALÁ DŮCHODOVÁ REFORMA

V reakci na nález Ústavního soudu České republiky vyšla v roce 2011 novela zákona o důchodovém pojištění, která novelizovala zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, zákon č. 589/1992 Sb. o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a zákon č. 582/1991 Sb. o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. (Zákon č. 220/2011 Sb.)

První ze změn, kterou přinesl zákon 220/2011 je, že se dosavadní způsob redukce osobního vyměřovacího základu změnil. Ústavní soud zrušil dosavadní redukci, protože ji pokládal za přehnaně nevýhodnou pro lidi s vyššími příjmy. To je jeden z důvodů, proč byla přijata takzvaná Malá důchodová reforma. Do 30. 9. 2011 byly pouze dvě redukční hranice stanovené nařízením vlády. Z Příjmů do první redukční hranice se započítávalo 100 %, z příjmů mezi první a druhou redukční hranicí 30 % a z příjmů nad druhou redukční hranicí jen 10 %, přičemž nebyla stanovena maximální částka, z které se těchto 10 % mohlo počítat. Od 30. 9. 2011 do konce roku 2014 jsou redukční hranice 3 a jejich výše je navázaná na průměrnou mzdu. Po tomto období budou opět jen 2 redukční hranice, stále budou ale provázané s výší průměrné mzdy. Výše procent, která se nově započítávají, se bude až do roku 2015 měnit. (Příb, 2011)

Novela také nově upravuje délku rozhodného období. Toto období postupně prodlužuje. Před účinností tohoto zákona se stanovilo rozhodné období tak, že se vzal příjem od roku 1986 do doby přiznání důchodu. V roce 2016 se mělo od parametru v podobě roku upustit a dále by tato doba byla stanovena 30 lety před vznikem nároku. Podle současné úpravy se započítávají příjmy ze všech let po roce 1985, pokud žadatel v té době bylo již více než 18 let. (Příb, 2011)

Další věc, kterou tato novela upravila, je stanovení výše základní výměry. Nově je tato výměra navázána na průměrnou mzdu.

Jednou z velmi diskutovaných změn je zvýšení důchodového věku. Novela urychluje tempo zvyšování důchodového věku a postupně ruší rozdíly mezi věkem, ve kterém odchází do důchodu muži a v kterém ženy. Horní hranice důchodového věku není stanovena. (Zákon č. 220/2011 Sb.)

Novela upravuje ještě několik dalších věcí, například zavádí nová pravidla pro zvyšování důchodů a přináší změny u předčasného starobního důchodu.

2.2.4 SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE K 1. 1. 2012

K 1. 1. 2012 začala platit větší část „Malé důchodové reformy“. Z tohoto důvodu bude stav popsán v této kapitole srovnáván se stavem před účinností zákona č. 220/2011 Sb.

V České republice v současné době funguje státní dávkově definovaný průběžný systém s možností individuálního dobrovolného spoření ve formě komerčního pojištění. Prakticky všichni ekonomicky aktivní občané se účastní důchodového pojištění. (Příb, 2012) Tato základní fakta byla stejná i před začátkem roku 2012.

Věk odchodu do důchodu byl před účinností zákona č. 220/2011 Sb. stanovený zvlášť pro ženy a zvlášť pro muže. Pro občany narozené po roce 1968 měl činit 65 let, přičemž ženy, které vychovaly dvě a více dětí by docházely do důchodu mezi 62. a 64. rokem života. Pro bezdětné ženy či ženy, které vychovaly jedno dítě, byl věk odchodu do důchodu 65 let stejně jako u mužů. Podle úpravy platné v roce 2012 je věk odchodu do důchodu vyšší. Například žena, která se narodila v roce 1977 a vychovala pět dětí, půjde do důchodu v 67 letech. Muž, který se narodil ve stejný rok, půjde do důchodu také v 67 letech. (Příb, 2011)

Člověk, který odcházel do důchodu v roce 2011, musel mít odpracováno 27 let. V roce 2012 je to 28 let. Tento parametr se bude postupně zvyšovat a až v roce 2019 dosáhne konečných 35 let.

Před rokem 2012 i v současnosti se důchod skládá ze dvou částí – základní a procentuální výměry. Před rokem 2012 se výše základní výměry vyhlášovala nařízením vlády. Od 1. ledna 2012 je základní výměra navázána na průměrnou mzdu – činní 9 % průměrné mzdy. Výpočet procentuální výměry se změnil od 30. 9. 2011. Byly zavedeny tři redukční hranice místo dvou (do roku 2015) a tyto hranice byly provázány s výší průměrné mzdy. Také se změnil počet procent, která se mezi jednotlivými hranicemi započítávají. (Příb, 2011)

Doba studia na střední, vyšší odborné či vysoké škole se jako náhrada za dobu pojištění přestala počítat k 1. 1. 2010. V současné době studenti nejsou důchodově pojištěni a ani reforma s touto možností do budoucna nepočítá. (Příb a Voříšek, 2010)

2.3 RŮZNÉ MODELY ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ

V jedné z předchozích kapitol je popsána historie zabezpečení ve stáří na našem území. Tato kapitola byla zahrnuta do této práce z důvodu, že každá důchodová reforma musí vycházet ze specifických podmínek dané země, ve které se bude realizovat.

V současnosti je náš důchodový systém průběžný státem řízený a dávkově orientovaný. Co znamená dávkově orientovaný systém, vysvětluje Krebs (2007, str. 185) v kontextu ostatních možností:

- a) *Dávkově definované systémy (DB – defined benefit)*
- b) *Příspěvkově definované systémy (DC – defined contribution)*
- c) *Hypotetické příspěvkově definované systémy (NDC – notional defined contribution).*

Dávkově definované systémy zaručují určitou výši starobního důchodu, která je většinou závislá na kombinaci faktorů, jako je počet odpracovaných let a výše příjmů za toto období nebo jeho část. Výpočet konkrétní výše důchodů bývá poměrně komplikovaný. **Příspěvkově definované systémy** poskytují svým účastníkům menší míru jistoty v tom, jaká bude výše jejich budoucího důchodu. Účastníci tohoto systému odvádí státem stanovenou příspěvkovou sazbu. Výše důchodů závisí nejen na velikosti odvedených příspěvků, ale také na výši výnosu z investování těchto prostředků na kapitálovém trhu. **Hypotetický příspěvkově definovaný systém** dává každému účastníkovi pocit vlastnictví individuálního účtu, na kterém se spoří nejen odvedené příspěvky ale i zhodnocení těchto příspěvků v průběhu spoření. Zhodnocení nezávisí na výnosu nějakého fondu, ale na hypotetické míře výnosnosti systému. Tato výnosnost (může být i negativní) se nejčastěji definuje jako míra růstu objemu platů a mezd. Tento systém má ve svém názvu slovo hypotetický, protože všechny tyto individuální účty jsou pouze hypotetické. V reálu jsou takto vybrané finanční prostředky použity na výplatu současných důchodů. (Krebs, 2007)

Důchodové systémy můžeme dělit také podle způsobu financování na průběžné a kapitálové neboli fondové. **Průběžné financování** znamená, že současně ekonomicky aktivní obyvatelé hradí svými příspěvky důchody současných seniorů. Při využívání **kapitálového financování** jsou finance současných přispěvatelů zhodnocovány v různých fondech. Dále je tu možnost tyto dvě varianty v jednom systému kombinovat. **Část systému tedy může být průběžně financovaná a jiná část kapitálově.**

Správu celého důchodového systému může mít na starosti buď **stát**, nebo **soukromý subjekt**. Všechny výše uvedené možnosti dávají potencionálně velké množství kombinací. (Holzmann, 2005) Když budeme vycházet z našeho současného systému, měla Česká republika v podstatě pět variant řešení důchodové otázky. Tyto varianty jsou podrobněji rozebrány v následujících podkapitolách.

2.3.1 PARAMETRICKÁ REFORMA

Zanechává stávající strukturu nezměněnou, pouze upravuje parametry důchodového systému tak, aby zajistila dosáhnutí sociálních a ekonomických cílů. Pod pojmem změna parametrů si můžeme představit například zvýšení věku pro odchod do důchodu či změnu období pro výpočet starobního důchodu.

Jeden z problémů tohoto typu reformy je, že tak, jak byla v původním znění míněná (jako změna všech parametrů), nebyla v žádné zemi provedená do konce. Tato varianta je dle Holzmann (2005) politicky neatraktivní, neboť se její přínosy projeví až v době, kdy politici, kteří by ji zavedli, sami budou v důchodu. Přes tuto nevýhodu jsou parametrické reformy stěžejní pro přechod ze starého systému na nový. (Holzmann, 2005)

2.3.2 ZŘÍZENÍ HYPOTETICKÉHO PŘÍSPĚVKOVĚ DEFINOVANÉHO SYSTÉMU

Tento systém funguje na principu fiktivních účtů, na kterých si jednotlivci spoří na svůj důchod spolu s příspěvkem od jejich zaměstnavatelů. Prostředky jsou úročeny dle tempa růstu mezd. Reforma mění systém z dávkově definovaného na příspěvkově definovaný, zachovává však nefondovou podstatu. Systém se stává více transparentní. Pokud se prodlouží předpokládaná doba dožití, je na každém jednotlivci, zda bude pracovat déle, spořit vyšší částku nebo se spokojí s nižším důchodem. Nevýhodou tohoto systému je to, že může být poměrně jednoduše zneužit politiky. Například mohou nesprávným způsobem stanovit hypotetickou úrokovou míru. (Holzmann, 2005)

2.3.3 PLNĚ TRŽNÍ REFORMA

Plně tržní reforma mění způsob financování z průběžného na kapitálový a správa systému se přesouvá z veřejné instituce do soukromého sektoru. Tento systém může být dávkově i příspěvkově definovaný. Reforma se může spojit s přeměnou systému z dávkového na příspěvkový. Výhodou je, že průměrná úroková míra na kapitálovém trhu je vyšší než dlouhodobí růst mezd. Nevýhodou je, že toto řešení je vhodné jen pro země, které ještě nemají velké závazky plynoucí z vysoké zadluženosti důchodového systému. (Holzmann, 2005)

2.3.4 SYSTÉM VEŘEJNÉHO PŘEDFINANCOVÁNÍ

Systém veřejného předfinancování je založen na zřízení jednoho centrálního fondu. Část systému týkající se rozhodování o investicích může být v rukách zkušených soukromých manažerů. Cíle tohoto systému jsou dva: snížení fiskálního břemene pro

budoucí generace a snížení rizika a nákladů na správu systému. Velká účast vlády na rozhodování o nakládání s finančními prostředky se může ukázat jako jedna z nevýhod. (Holzmann, 2005)

2.3.5 VÍCE-PILÍŘOVÝ DŮCHODOVÝ SYSTÉM

Těchto pilířů může být až 5. Nultý pilíř zajišťuje minimální prostředky chudým lidem. V našich podmínkách by autorka tento pilíř přirovnala ke stanovení životního minima a vyplacení těchto dávek. První pilíř je financovaný z odvodů sociálního pojištění, je spravovaný státem a příspěvkově nebo hypoteticko-příspěvkově definovaný. Druhý pilíř je postaven na většinou povinném spoření soukromou osobou na individuálním důchodovém účtu. Na účet může přispívat i zaměstnavatel. Třetí pilíř je dobrovolný. V jiných ohledech se příliš neliší od druhého pilíře. (Holzmann, 2005) Jedinec si může sám dopředu určit, kolik chce, aby mu bylo vypláceno peněz. Na základě toho spoří. (Šulc, 2004) Čtvrtým pilířem finanční podpora rodiny, jiné formální sociální programy a další finanční a nefinanční aktiva. Jako příklad dalšího nefinančního aktiva můžeme zmínit vlastnictví domu a z pronájmu plynoucí finanční prostředky. Výhodou více-pilířového systému je jeho komplexnost. Riziko prvního pilíře spočívá v přenesení ekonomického či demografického riziku na budoucí generaci – tato generace bude muset zvýšit své příspěvky do důchodového systému. Riziko třetího pilíře je možný krach penzijních fondů. (Holzmann, 2005) V České republice bude s největší pravděpodobností zaveden tento typ důchodového systému.

2.4 DŮCHODOVÁ REFORMA V ČESKÉ REPUBLICE

Důchodová reforma je zformulována v zákonech č. 426, 427 a 428/2011 Sb. Díky výše uvedeným zákonům v České republice od 1. 1. 2013 vznikne druhý pilíř penzijního systému.

2.4.1 ÚČAST VE DRUHÉM PILÍŘI

Osob, které v současnosti pobírají starobní důchod, se tento pilíř netýká. Občané starší 35 let se v průběhu prvního pololetí roku 2013 budou moci dobrovolně rozhodnout, zda do druhého pilíře vstoupí či nikoliv. Osoby mladší 35 let se do tohoto věku budou moci rozhodnout, zda budou spořit v druhém pilíři. Když jednou začnou spořit v druhém pilíři, musí v tomto pilíři zůstat až do důchodového věku. (Suchomelm, 2012)

2.4.2 PLATBY POJISTNÉHO DO DRUHÉHO PILÍŘE A JEJICH VÝŠE

Účastníci druhého pilíře mají povinnost odvádět o dvě procenta vyšší sociální pojištění. K těmto dvěma procentům se přičtou další 3 %, které dříve zaměstnavatel odváděl do prvního pilíře. Zaměstnavatel tak bude stále odvádět 24,5 % - 21,5 % do prvního pilíře a 3 % do druhého pilíře. Zaměstnanec bude odvádět 8,5 % místo 6,5 % při účasti jen v prvním pilíři. (Suchomelm, 2012)

2.4.3 PENZIJNÍ SPOLEČNOSTI

Investiční správu ve druhém pilíři budou provádět penzijní společnosti. Je předpoklad, že se budou transformovat ze současných penzijních fondů. Je pravděpodobné, na tento trh vstoupí i některé nové subjekty.

Všechny penzijní společnosti budou muset získat zvláštní povolení od České národní banky. (Zákon č. 426/2011 Sb.)

2.4.4 STRATEGIE SPOŘENÍ

Každá penzijní společnost bude nabízet čtyři fondy: fond státních dluhopisů, konzervativní fond, vyvážený fond a dynamický fond. První z fondů bude investovat prakticky jen do státních dluhopisů České republiky popřípadě do státních dluhopisů přesně vymezených zemí. Popis, do čeho jaký fond může investovat, obsahuje zákon č. 426/2011 Sb. Platí, že fond státních dluhopisů je potenciaálně nejméně rizikový a dynamický fond nejvíce rizikový. Fond státních dluhopisů dlouhodobě přináší menší výnosy než fond dynamický. Každý účastník druhého pilíře si může sám určit, do jakého fondu bude investovat. Zákon určuje optimální investici vzhledem k věku. S přibývajícím věkem doporučuje převádět finance do méně rizikových fondů. Účastník však nemusí souhlasit s převodem do méně rizikových fondů a může dát pokyn penzijní společnosti, jak má nakládat s jeho prostředky. (Suchomelm, 2012)

2.4.5 VÝPLATA DŮCHODU Z DRUHÉHO PILÍŘE

Účastník má na výběr tři možnosti výplaty důchodu z druhého pilíře: doživotní starobní důchod, doživotní starobní důchod se zjednanou výplatou pozůstalostního důchodu po dobu 3 let ve stejné výši nebo starobní důchod po dobu 20 let. Výše důchodů je u každé z možností výplat jiná. Pokud účastník zemře, stávají se naspořené prostředky z druhého pilíře součástí dědického řízení. Tyto peníze však téměř nebudou vypláceny v hotovosti, většinou přejdou na účet dědice u jeho penzijní společnosti. (Zákon č. 426/2011 Sb.)

2.4.6 VZTAH ÚČASTI V DRUHÉM PILÍŘI A VÝŠE ZÁKLADNÍHO DŮCHODU Z PRVNÍHO PILÍŘE

Účast ve druhém pilíři ovlivní výši pouze u starobního důchodu z prvního pilíře – neovlivní výši pozůstalostního či invalidního důchodu. „*K zohlednění účasti ve II. pilíři dojde u starobního důchodu ze základního důchodového pojištění prostřednictvím odlišného výpočtu procentní výměry důchodu, a to tak, že procento za rok pojištění bude za dobu pojištění z titulu výdělečné činnosti při současné účasti ve II. pilíři stanoveno na úrovni 1,2 (oproti 1,5 u ostatních dob).*“ (Suchomelm, 2012, str. 7)

2.4.7 MEZIGENERAČNÍ SOLIDARITA DĚTÍ S RODIČI V RÁMCI DŮCHODOVÉ REFORMY

Důchodová reforma měla původně obsahovat návrh, že každý, kdo státu odvádí důchodové pojištění, by mohl jedno procento z této částky poslat svým rodičům - důchodcům. Toto procento by poživateli starobního důchodu vyplatila Česká správa sociálního zabezpečení nebo by poplatník (dcera/syn) rovnou zaplatil o jedno procento méně. Poté by poplatník musel úřadu doložit doklad, že částku ve výši 1 % hrubé mzdy rodičům nebo rodiči předal.

Tento návrh však poslanecká sněmovna neschválila. Jedním z důvodů může být fakt, že by si pojištěnci spořili méně na svůj důchod, a to by v budoucnu vytvořilo ještě vyšší deficit důchodového účtu.

2.5 POSÍLENÍ ZODPOVĚDNOSTI MLADÝCH LIDÍ ZA ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ

2.5.1 POSÍLENÍ ZODPOVĚDNOSTI DĚTÍ VŮČI SVÝM RODIČŮM

Dle zákona č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů je dítě, které je schopné samo sebe živit, povinno zajistit svým rodičům slušnou výživu v případě, že to potřebují. Dnešní mladí lidé by si tuto povinnost měli začít více uvědomovat vzhledem k tomu, že klesá počet ekonomicky aktivních, kteří by přispívali do průběžného systému. Tento systém přitom pravděpodobně bude hlavním zdrojem příjmů i pro občany, kterým je v současnosti kolem 40 let. Řešení tohoto problému může být v budoucnu dvojitý: zvýší se odvody či daně všem lidem nebo se sníží poměr starobních důchodů a průměrné mzdy. Pokud by se snížily starobní důchody, musely by děti zabezpečit své rodiče v rámci svých možností. Bezdětní senioři by na toto mohli doplatit. Bezdětní senioři jsou v průběžném systému dle Potůčka (2010) jako černí pasažéři – nepřispěli do systému tím, že by vychovali budoucí plátce svých důchodů.

Pokud by dlouhodobě byla zvýšena odpovědnost dětí za zabezpečení rodičů ve stáří, občané by byli více motivováni mít děti.

2.5.2 NUTNOST ZAČÍT SPOŘIT CO NEJDŘÍVE

Lidé mají během života spoustu výdajů, které musí zaplatit. Jedním z těchto výdajů se stává čím dál tím nutnější. Jedná se o spoření na stáří. Pokud se člověk chce zabezpečit na stáří, má dvě základní varianty: začne spořit velmi brzo a tím bude částka, kterou bude muset spořit, poměrně únosná nebo začne spořit až déle, ale vyšší částky. Pro lepší představu, o jak vysoké částky se jedná, si přečtěte následující příklad. Příklad je lehce zjednodušený, ale k základnímu přehledu bohatě dostačuje.

Traxler (2011) ve svém článku vysvětluje, kolik by člověk musel spořit měsíčně, aby mu byla vyplácena renta 10 000 Kč měsíčně (v dnešních cenách). Aby tato renta byla vyplácená pouze z výnosů, měli bychom spořit více než 8 000 Kč měsíčně po dobu třiceti let a tuto částku každoročně navyšovat o inflaci. Pokud by nám stačila renta vyplácená z naspořené kapitálu, měli bychom spořit 6 300 Kč měsíčně po dobu třiceti let a tuto částku každoročně navyšovat o inflaci. V případě, že se spořením člověk začne dříve a bude spořit 40 let, tak na to, aby mu byla vyplácená renta 10 000 Kč měsíčně z kapitálu, stačí spořit 4 250 Kč měsíčně a tuto částku opět navyšovat každý rok o inflaci.

Všechny z výše uvedených částek vysoce převyšují možnosti většiny lidí. Proto je klíčem k úspěchu začít spořit v co nejnižším věku.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 KVANTITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Tato kapitola je zaměřena na popis výzkumného problému, hypotéz a metodologie výzkumného šetření.

3.1 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké názory na finanční zabezpečení ve stáří mají mladí lidé v Plzni, jaké mají o této problematice znalosti a zda je tato problematika zajímavá.

3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY

Výzkumným problémem jsou postoje, znalosti a zájem mladých lidí v Plzni, kteří letos skládají maturitní zkoušku, na důchodový systém, jeho reformu a na celkové financování stáří. Pro tento účel byly vytyčeny 3 výzkumné otázky a 6 okruhů zkoumání.

3.2.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A JEJICH OPERACIONALIZACE

Výzkumný problém byl rozdělen na tři výzkumné otázky. Z těchto výzkumných otázek dále vyplývá pět hypotéz a hypotézy určují šest různých oblastí zkoumání. K jednotlivým oblastem zkoumání jsou pak již přiřazené konkrétní otázky, které byly použity ve výzkumném šetření. Dotazníkové otázky jsou očíslovány podle pořadí, které bylo použito v dotazníkovém šetření. Pro lepší přehlednost je tabulka s operacionalizací uvedena na samostatné stránce.

Tabulka č. 1 - Operacionalizace výzkumných otázek

Výzkumná otázka	Hypotéza	Okruh zkoumání	Otázky dotazníku
Jaké jsou znalosti problematiky starobních důchodů u studentů závěrečných ročníků vybraných středních škol v Plzni?	Respondenti budou mít více znalostí z oblasti reformy než z oblasti současného systému.	znalosti reformy	1. V kolika letech půjdete podle důchodové reformy do důchodu Vy?
			4. Kolik let budete muset odpracovat, abyste měli nárok na řádný starobní důchod?
			7. Jaké jsou hlavní rysy současné důchodové reformy?
			10. Počítá reforma s tím, že v budoucnu bude věk odchodu do důchodu stejný pro obě pohlaví?
			13. Budete po reformě jako student důchodově pojištěn?
		znalosti současného systému	2. V kolika letech odcházeli lidé do důchodu v roce 2011?
			5. Kolik let musel mít odpracováno člověk, který v roce 2011 odešel do řádného starobního důchodu?
			8. Jaké jsou hlavní rysy systému před důchodovou reformou?
			11. Je v současné době věk pro řádný odchod do starobního důchodu stejný u žen i mužů?
			14. Jste jako student v současné chvíli důchodově pojištěn?
Jaký názor mají maturanti vybraných škol na důchodovou reformu a zabezpečení ve stáří?	Postoj studentů k reformě bude převážně negativní	důchodový systém a jeho reforma	3. Jaký věk by měl být hraniční pro odchod do důchodu?
			6. Kolik let by podle Vás měl odpracovat člověk, aby měl nárok na starobní důchod?
			9. Jaký je podle Vás nejvhodnější způsob reformy?
			12. Měl by podle Vás být věk odchodu do starobního důchodu pro ženy i muže stejný?
			15. Měl by podle Vás student střední školy důchodově pojištěn?
	Více než 26 % respondentů bude přikládat větší důraz na ostatní zdroje financování, než je základní důchod od státu	financování vlastního stáří	16. Jaký podíl by podle Vás měl mít základní důchod od státu na financování Vašeho stáří?
			17. Jaký podíl by podle Vás měla mít rodina na financování Vašeho stáří?
			18. Měli by raději dnešní pracující platit penze současným důchodcům či by si spíše měli spořit na vlastní stáří?
	Více než dvě třetiny respondentů bude předpokládat, že rodina bude mít nejmenší podíl na finančním zabezpečení rodičů ve stáří.	financování stáří rodičů	20. Myslíte, že je správné, abyste finančně podporovali Vaše rodiče ve stáří?
			19. Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů? Uveďte počet procent.
Zajímají se studenti závěrečných ročníků vybraných středních škol o problematiku starobních důchodů a jejich reformy?	Nadpoloviční většina studentů se o tuto problematiku nezajímá.	zájem studentů	21. Ve kterých předmětech ve Vaší škole probíráte tematiku důchodů, zabezpečení ve stáří nebo důchodové reformy?
			22. O problematiku důchodového zabezpečení a důchodové reformy se:

3.2.2 VÝZKUMNÉ HYPOTÉZY

Celkem bylo stanoveno pět výzkumných hypotéz vycházejících z jednotlivých výzkumných otázek a jedna hypotéza, která vychází z dvou okruhů zkoumání, proto nemohla být znázorněna v operacionalizaci. K první z výzkumných otázek je stanovena jedna hypotéza. U druhé výzkumné otázky jsou použity čtyři hypotézy, protože první část této otázky se týká důchodového systému a jeho reformy, druhá financování stáří samotných respondentů a poslední část otázky se týká financování stáří rodičů respondentů. Čtvrtá hypotéza je tvořena částečně okruhem „financování stáří rodičů“ a částečně okruhem „financování vlastního stáří“. Na třetí výzkumnou otázku se váže jedna hypotéza. V této kapitole jsou popsány jednotlivé hypotézy a podmínky, za kterých budou hypotézy považovány za potvrzené.

1. Respondenti budou mít více znalostí z oblasti reformy než z oblasti současného systému.

Hypotéza číslo jedna byla sestavena na základě analýzy článků týkajících se zabezpečení ve stáří. Velká většina z nich se v posledních letech zabývá tím, jak zabezpečení ve stáří bude vypadat po reformě. Hypotézu zkoumají otázky číslo 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 14. Otázky zjišťují znalosti stejných parametrů u systému před reformou i po reformě. Každá otázka bude vyhodnocena zvlášť a bude porovnán počet správných a špatných odpovědí u otázek na stejný parametr – vznikne tedy pět dvojic k porovnání. Pokud více správných odpovědí bude minimálně ve třech okruzích u otázek týkajících se systému po reformě, bude tato hypotéza pokládána za potvrzenou.

2. Postoj studentů k reformě bude převážně negativní.

Autorka se pokusila vyhledat na internetu články, v kterých by se zároveň objevovala tematika mladých lidí i důchodové reformy. Ve většině těchto článků se píše o tom, jak reforma poškodí mladé lidi. Proto byla navržena výše zmíněná hypotéza. Tuto hypotézu potvrdí či vyvrátí odpovědi na otázky jedenáct až patnáct. Pokud celkový průměrný počet procent u následujících odpovědí bude vyšší než padesát, tato hypotéza bude považována za potvrzenou. Odpovědi, které by potvrdily platnost hypotézy, jsou následující:

- 3. otázka – Jaký věk by měl být hraniční pro odchod do důchodu? 65 let a méně
- 6. otázka – Kolik let by měl podle Vás člověk odpracovat, aby měl nárok na starobní důchod? 30 let a méně

- 9. otázka – Jaký je podle Vás nejvhodnější způsob reformy? Všechny odpovědi kromě odpovědi b) a d)
- 12. otázka – Měl by podle Vás být věk odchodu do starobního důchodu pro ženy i muže stejný? Ne.
- 15. otázka – Měl by podle Vás student střední školy důchodově pojištěn? Ano.

3. Více než 26% respondentů bude přikládat nadpoloviční důraz na ostatní zdroje financování než je základní důchod od státu.

V roce 1998 ve výzkumu STEM (1998) vyšlo, že 26 % mladých lidí ve věku do 29 let si myslí, že by se měli zabezpečit na stáří sami. Vzhledem k tomu, že to je již řada let, výzkumnice předpokládá, že se počet mladých lidí s tímto názorem zvětšil. Třetí hypotézu zkoumají otázky č. 16 a 18. Pokud u otázky č. 16 dostane položka základní důchod od státu méně než 50 % u více než 26 % respondentů a zároveň tito respondenti vyberou u otázky č. 18 odpověď, že pracující by si měli spíše spořit na vlastní stáří než hradit důchody současným seniorům, bude tato hypotéza potvrzena.

4. Více než 60 % respondentů bude předpokládat, že rodina bude mít maximálně 5% podíl na finančním zabezpečení rodičů ve stáří.

Během předvýzkumu, který autorka provedla, lidé uváděli u rodiny maximálně 5% podíl na financování ve stáří. Toto odpovídá i autorčině předpokladu. Tuto hypotézu zkoumá otázka č. 19 - Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů? Pokud více než 60 % respondentů uvede u rodiny 5 % nebo méně, bude hypotéza pokládána za potvrzenou.

5. Nadpoloviční většina studentů se o tuto problematiku nezajímá.

Dle předvýzkumu a rozhovoru s několika mladými lidmi, autorka předpokládá, že se více než polovina respondentů o problematiku zabezpečení ve stáří nezajímá. Tato hypotéza bude potvrzena, pokud více než polovina respondentů odpoví na otázku číslo 22 - O problematiku důchodového zabezpečení a důchodové reformy se: c) nezajímám, protože je můj důchodový věk ještě daleko, d) nezajímám, tato problematika je mi zcela cizí.

6. Ženy budou u otázek týkajících se finančního zabezpečení ve stáří v rámci rodiny více ochotné finančně přispívat svým rodičům a zároveň budou předpokládat větší příspěvek od své rodiny než muži.

Tato hypotéza se ověří pomocí otázek číslo 17, 19 a 20. Pokud u otázky číslo 17 bude průměrný počet procent vyšší u žen než u mužů a zároveň u otázky č. 20 budou ženy odpovídat více kladně než muži a u otázky č. 19 uvedou průměrně vyšší počet procent u příspěvků rodiny a dětí, bude tato hypotéza potvrzena.

3.3 METODY A TECHNIKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Tato kapitola má za úkol objasnit, jaká byla použita technika výzkumného šetření, jakým způsobem proběhla procedura sběru dat, jaká je charakteristika výzkumného souboru a jak se budou získaná data vyhodnocovat.

Chráska (2007) ve své knize dělí výzkumy na dva základní typy: na výzkum kvalitativně orientovaný, který vychází z paradigmatu post-pozitivistického a na výzkum kvantitativně orientovaný, který je založený na přesvědčení, že existuje jedna objektivní realita, která není závislá na našem přesvědčení či citech. Dle Hendla (2008) se výzkumníci stále častěji snaží využít výhod obou typů výzkumů při řešení výzkumného problému. V tomto případě se pak jedná o smíšenou výzkumnou strategii. Každý z jednotlivých typů výzkumu má své přednosti i nevýhody. Pro přehlednost zmíním jen pár základních. V kvalitativně orientovaném výzkumu získáme dle Hendla (2008) podrobný popis jedince, skupiny či události při našem zkoumání. Při využití tohoto typu výzkumu lze dobře reagovat na místní situaci a podmínky a hledat lokální příčinné souvislosti. Naopak jako jednu z hlavních nevýhod kvalitativního výzkumu udává Hendl (2008) to, že získaná znalost nemusí být zobecnitelná na populaci a do jiného prostředí. Vlastnostmi kvantitativního výzkumu se zabýval Chráska (2007), který uvádí, že mezi výhody kvantitativního výzkumu patří přehlednost, stručnost a systematičnost výsledku. Naopak jedno z největších rizik je dle Chrásky (2007) vysoká míra abstrakce, která může v některých případech vést ke zjednodušování skutečnosti například tím, že se ztratí proměnlivost zkoumaných objektů či jejich typická pestrost. Vzhledem k výše uvedeným výzkumným otázkám a výhodám a nevýhodám jednotlivých typů výzkumů, byly ve výzkumu použity kvantitativní metody. Při použití těchto metod se předpokládá, že lidské chování můžeme do jisté míry předpovídat a měřit (Hendl, 2008).

3.3.1 VÝZKUMNÉ TECHNIKY

Kvantitativní metoda je například strukturované pozorování, dotazník, obsahová analýza či experiment. Pro účely tohoto výzkumu byla použita kvantitativní metoda dotazníku.

1.3.1.1 DOTAZNÍK

Chráska (2007) popisuje dotazník jako soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně sestaveny a na které respondent odpovídá písemně. Při použití metody dotazníku je možné využít již dříve sestavený dotazník nebo si sestavit dotazník vlastní. Neexistuje žádný předpřipravený dotazník vhodný pro potřeby této práce, a proto byla zvolena cesta dotazníku vlastního.

Dotazník obsahuje úvodní část, kde je respondentovi vysvětlen účel tohoto dotazníku, způsob, jakým se má dotazník vyplnit a také je zde uvedeno ujištění o anonymnosti veškerých poskytnutých údajů. Následuje otázka na respondentův věk, pohlaví a školu, kterou navštěvuje. Další část obsahuje otázky zaměřené na jednotlivé okruhy zkoumání. Poslední část dotazníku obsahuje poděkování za čas strávený s dotazníkem.

V dotazníku jsou využity otázky uzavřené, otevřené i polouzavřené. Uzavřené otázky jsou často použity v dichotomické verzi - s možnými odpověďmi ano či ne. Možnost otevřené odpovědi se vyskytuje hlavně u otázek, kde odpovědi má být číslo, popřípadě u otázek, kde má respondent napsat název školního předmětu.

3.3.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Disman (2000, str. 94) ve své knize uvádí: „*Kvótní výběr imituje ve struktuře vzorku známé vlastnosti populace.*“ V názvu této práce je uveden pojem mladá generace. Velká část lidí si pod pojmem „mladá generace“ představí člověka navštěvujícího některou ze škol. Autorka se proto rozhodla použít vzdělání jako hlavní prvek při tvorbě výběrového souboru. Bylo zjištěno procentuální zastoupení dle výše vzdělání v populaci. Nejčastější vzdělání v České republice je středoškolské vzdělání s maturitou. Školy nabízející vzdělání s maturitou můžeme rozdělit na tři typy – gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Respondenti tohoto výzkumu byli žáci navštěvující gymnázium, střední odbornou školu nebo střední odborné učiliště v Plzni. Vzhledem k otázce č. 21, zda se objevuje tematika starobních důchodů, důchodové reformy či zabezpečení ve stáří v některém z vyučovaných předmětů, výzkum byl zaměřen na studenty maturitních ročníků, jelikož mají za sebou

největší část studia. Základní soubor tedy tvoří všichni studenti maturitních ročníků v Plzni ve školním roce 2011/2012. Nebylo reálné získat data od všech studentů, byl tedy výběrový soubor. Postup, jakým vznikl výběrový soubor, je popsán níže. Pro lepší uskutečnitelnost výzkumu si autorka dovolila z výzkumu vypustit dálkové studenty – bylo by mnohem těžší je zastihnout a věkově by pravděpodobně vybočovali z pojmu „mladá generace“.

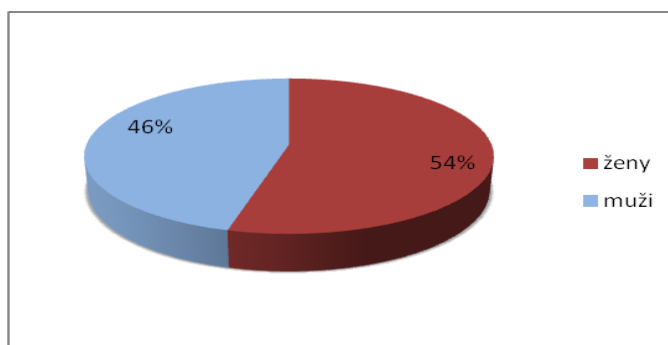
V kategorii středních odborných učilišť bylo vylosováno Střední odborné učiliště elektrotechnické. V tomto učilišti mají čtyři maturitní třídy vyhovující zadaným podmínkám. Autorka tedy vybrala náhodným výběrem bez vracení tři z nich - obor telekomunikační mechanik, obor mechanik silnoproudých zařízení a obor mechanik - elektronik. Během výzkumu bylo přítomno dohromady 40 žáků. Všichni respondenti na této škole byli muži.

Další kategorií jsou střední odborné školy. V této kategorii byla vylosována Střední zdravotnická škola a vyšší odborná škola zdravotnická. Náhodným výběrem byly vybrány třídy se zaměřením na práci zdravotnického asistenta (2 třídy) a třída, ve které se vzdělávají budoucí laboratorní asistenti. Celkový počet žáků v těchto třídách je poměrně nízký, respondentů bylo jen 51. Z toho počtu byli 3 muži, zbytek ženy.

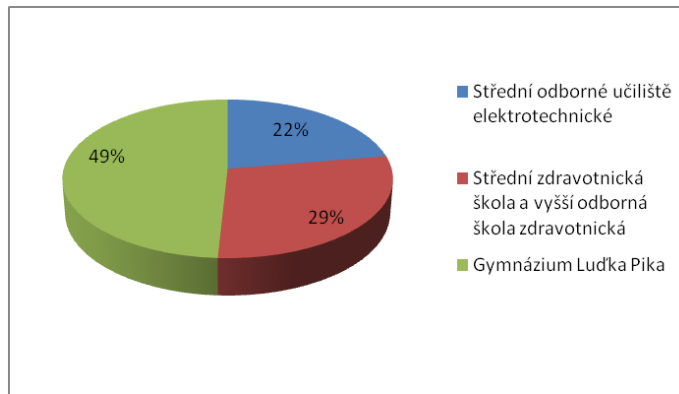
Poslední kategorií jsou gymnázia. Vylosováno bylo Gymnázium Luďka Pika. Toto gymnázium má 4 třídy vyhovující zadaným parametrům, všechny všeobecného zaměření. Autorka proto vylosovala 3 z nich, v kterých následně proběhl výzkum. Výzkumu se zúčastnilo 88 gymnazistů z toho 39 mužů.

Celkem se výzkumu zúčastnilo 179 respondentů.

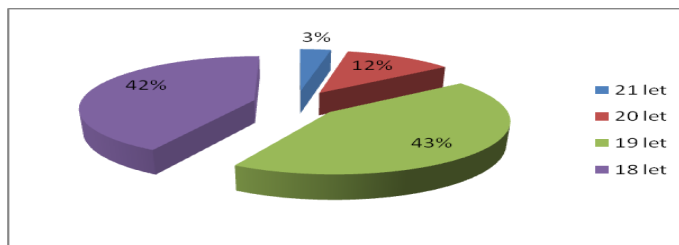
Graf č. 1 – Respondenti dle pohlaví

Graf č. 2 – Podíl respondentů z jednotlivých škol

Graf č. 3 – Věková struktura respondentů

3.3.3 PROCEDURA SBĚRU DAT

Data se mohou sbírat od dvou základních typů souborů a to ze základního či výběrového souboru. Základní soubor obsahuje všechny jedince či prvky, které splňují danou charakteristiku, která určuje daný soubor. V praxi je většinou nereálné pojmout ve výzkumu celý základní soubor, proto se často používá soubor výběrový. Chráska (2007) definuje výběrový soubor jako určitou část prvků, která je vybrána ze základního souboru a která základní soubor zastupuje, neboli reprezentuje. Autorka použila jako kritérium vzdělání. Z podkladů Českého statistického úřadu vyplynulo, že nejvíce lidí v našem státě má vzdělání s maturitou. Při výběru vzala autorka v potaz jednotlivé typy škol, kde žáci mohou získat maturitní zkoušku. Z každé skupiny byla vybrána jedna škola náhodným skupinovým výběrem. Školy byly vyfiltrovány na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, konkrétně na adrese: <http://rejskol.msmt.cz>. Každá škola byla napsána na jeden lístek, který bude vhozen do osudí s lístky škol ze stejné kategorie. Výběr škol byl náhodný bez vracení. V každé skupině byla vybrána jedna škola. Vzhledem k tomu, že všechny z vybraných škol měly více než tři maturitní ročníky, byly dále vybrány náhodným výběrem bez vracení 3 maturitní třídy z každé vybrané školy.

Dotazník byl distribuován autorkou přímo ve školách. Návratnost byla 100%.
Dotazník se nachází v příloze této práce.

3.3.4 METODY PRÁCE SE ZÍSKANÝMI DATY

Autorka postupovala dle dělení činností, které ve své knize uvádí Punch (2008, str. 82):

- 1. shrňte data a proveďte jejich redukci – vytvořte proměnné;*
- 2. popište rozložení proměnných ve vzorku;*
- 3. analyzujte vztahy mezi proměnnými.*

Data jsou zpracována do tabulek a grafů, pomocí nichž se potvrdily či vyvrátily hypotézy práce.

4 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Výsledky jsou vyhodnoceny v pořadí určeném výzkumnými otázkami.

4.1 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

4.1.1 JAKÉ JSOU ZNALOSTI PROBLEMATIKY STAROBNÍCH DŮCHODŮ U STUDENTŮ ZÁVĚREČNÝCH ROČNÍKŮ VYBRANÝCH STŘEDNÍCH ŠKOL PLZNI?

Tabulka č. 2 - Otázka č. 1: V kolika letech půjdete podle důchodové reformy do důchodu Vy?

skupina respondentů	a) 65 letech a dvou měsících		b) v 67 a třech měsících		c) mezi 69. a 70. rokem		d) mezi 71. a 72. rokem	
	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento
ženy	3	3,1 %	20	20,8 %	39	40,6 %	34	35,4 %
muži	7	8,8 %	17	21,3 %	32	40,0 %	24	30,0 %
gymnazisté	7	8,2 %	17	20,0 %	29	34,1 %	32	37,6 %
studenti SOŠ	1	2,0 %	12	23,5 %	24	47,1 %	14	27,5 %
studenti SOU	2	5,0 %	8	20,0 %	18	45,0 %	12	30,0 %
CELKOVĚ	10	5,7 %	37	21,0 %	71	40,3 %	58	33,0 %

Správnou odpověď za c) zvolilo celkem 40,3 % studentů. Nejvíce správných odpovědí (47,1 %) mají studenti SOŠ, naopak studenti gymnázia odpověděli správně jen v 34 %. Třetina respondentů si myslí, že věk odchodu do starobního důchodu dle důchodové reformy, bude vyšší, než ve skutečnosti důchodová reforma zavádí.

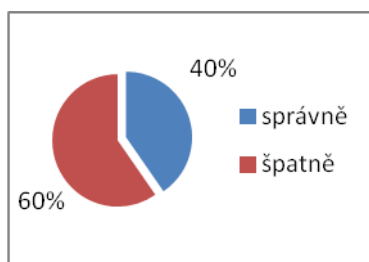
Tabulka č. 3 - Otázka č. 2: V kolika letech odcházeli lidé do důchodu v roce 2011?

skupina respondentů	a) v 64 letech		b) muži v 62 letech, ženy dříve, dle počtu dětí		c) muži v 60 letech, ženy v 58 letech		d) v 58 letech	
	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento
ženy	33	34,0 %	50	51,5 %	14	14,4 %	0	0,0 %
muži	23	28,0 %	44	53,7 %	12	14,6 %	3	3,7 %
gymnazisté	31	35,2 %	49	55,7 %	7	8,0 %	1	1,1 %
studenti SOŠ	11	21,6 %	29	56,9 %	10	19,6 %	1	2,0 %
studenti SOU	14	35,0 %	16	40,0 %	9	22,5 %	1	2,5 %
celkově	56	31,3 %	94	52,5 %	26	14,5 %	3	1,7 %

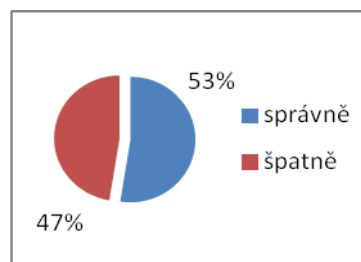
Správnou odpověď za b) zvolilo celkem 52,5 % studentů. Studenti SOŠ mají i v této otázce nejvyšší procento správných odpovědí, oproti tomu jen 40 % studentů SOU odpovědělo správně.

Poměr správných a špatných odpovědí u otázek č. 1 a č. 2:

Graf č. 4 - Systém po reformě

Graf č. 5 - Systém před reformou

Při porovnání správných odpovědí je patrné, že znalosti respondentů o věku odchodu do řádného starobního důchodu dle současného důchodového systému jsou lepší a to o 13 %.

Tabulka č. 4 - Otázka č. 4: Kolik let budete muset odpracovat, abyste měli nárok na řádný starobní důchod?

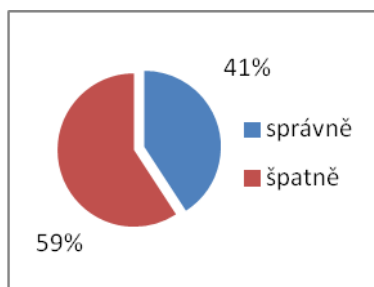
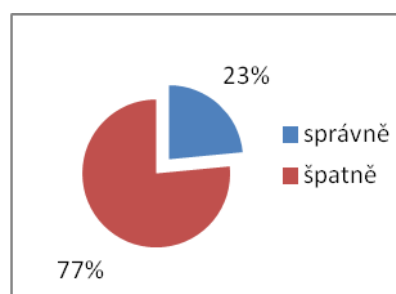
skupina respondentů	a) 20 let		b) 25 let		c) 30 let		d) 35 let	
ženy	3	3,1 %	9	9,3 %	42	43,3 %	43	44,3 %
muži	7	8,5 %	3	3,7 %	42	51,2 %	30	36,6 %
gymnazisté	7	8,0 %	7	8,0 %	42	47,7 %	32	36,4 %
studenti SOŠ	1	2,0 %	3	5,9 %	23	45,1 %	24	47,1 %
studenti SOU	2	5,0 %	2	5,0 %	19	47,5 %	17	42,5 %
celkově	10	5,6%	12	6,7 %	84	46,9%	73	40,8%

Správnou odpověď za d) zvolilo celkem 40,8 % respondentů. Opět mají nejlepší znalosti studenti SOŠ (47,1 %) a nejhorší gymnazisté (36,4 %).

Tabulka č. 5 - Otázka č. 5: Kolik let musel mít odpracováno člověk, který v roce 2011 odešel do řádného starobního důchodu?

skupina respondentů	a) 23 let		b) 25 let		c) 27 let		d) 30 let	
ženy	5	5,2 %	40	41,2 %	22	22,7 %	30	30,9 %
muži	7	8,5 %	28	34,1 %	20	24,4 %	27	32,9 %
gymnazisté	10	11,4 %	28	31,8 %	22	25,0 %	28	31,8 %
studenti SOŠ	0	0,0 %	25	49,0 %	12	23,5 %	14	27,5 %
studenti SOU	2	5,0 %	15	37,5 %	8	20,0 %	15	37,5 %
celkově	12	6,7 %	68	38,0%	42	23,5 %	57	31,8 %

Správnou odpověď za c) zvolilo celkem 23,5 % respondentů. Poměr odpovědí v jednotlivých kategoriích byl přibližně stejný. Nejlépe odpovídali gymnazisté.

Poměr správných a špatných odpovědí u otázek č. 4 a č. 5:**Graf č. 6 – Systém po reformě****Graf č. 7 – Systém před reformou**

Počet odpracovaných let nutných k nároku na řádný starobní důchod byl parametr, který studenti znali lépe v systému po reformě (správně 41 % odpovědí) než v systému před reformou (správně 23 % odpovědí).

Tabulka č. 6 - Otázka č. 7: Jaké jsou hlavní rysy současné důchodové reformy?

skupina respondentů	a) zavádí, že důchodové pojištění je dobrovolné		b) zavádí 3 pilíře		c) nově umožňuje pracovat i lidem v důchodovém věku		d) zvyšuje odvody na povinné důchodové pojištění	
	počet	podíl (%)	počet	podíl (%)	počet	podíl (%)	počet	podíl (%)
ženy	13	13,4 %	39	40,2 %	11	11,3 %	34	35,1 %
muži	18	22,0 %	37	45,1 %	11	13,4 %	16	19,5 %
gymnazisté	17	19,3 %	48	54,5 %	6	6,8 %	17	19,3 %
studenti SOŠ	5	9,8 %	14	27,5 %	9	17,6 %	23	45,1 %
studenti SOU	9	22,5 %	14	35,0 %	7	17,5 %	10	25,0 %
celkově	31	17,3 %	76	42,5 %	22	12,3 %	50	27,9 %

Správnou odpověď za b) zvolilo celkem 42,5 % respondentů. Studenti gymnázia odpověděli správně ve více než polovině případů (54,5 %), což je výrazně větší část než u studentů ostatních škol. Ženy volily častěji odpověď d) zvyšuje odvody na důchodové pojištění, muži volili častěji odpověď a) zavádí, že důchodové pojištění je dobrovolné.

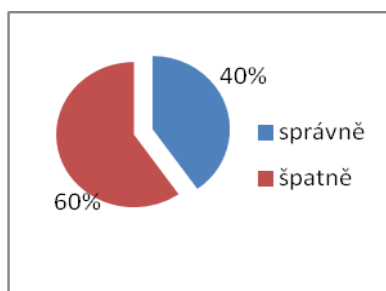
Tabulka č. 7 - Otázka č. 8: Jaké jsou hlavní rysy systému před důchodovou reformou?

skupina respondentů	a) státní systém důchodového pojištění s průběžným financováním s možností dobrovolného spoření ve formě komerčního pojištění		b) státní systém důchodového pojištění s průběžným financováním a fondový systém, kde jsou účastníci povinni přispívat do určitých fondů		c) spoření na individuálních účtech v rámci sociálního pojištění		d) povinný fondový systém s možností individuálního dobrovolného spoření ve formě komerčního pojištění	
	čet	podíl (%)	čet	podíl (%)	čet	podíl (%)	čet	podíl (%)
ženy	49	50,5 %	32	33,0 %	8	8,2 %	8	8,2 %
muži	23	28,0 %	23	28,0 %	21	25,6 %	15	18,3 %
gymnazisté	40	45,5 %	27	30,7 %	10	11,4 %	11	12,5 %
studenti SOŠ	22	43,1 %	20	39,2 %	7	13,7 %	2	3,9 %
studenti SOU	10	25,0 %	8	20,0 %	12	30,0 %	10	25,0 %
celkově	72	40,2 %	55	30,7 %	29	16,2 %	23	12,8 %

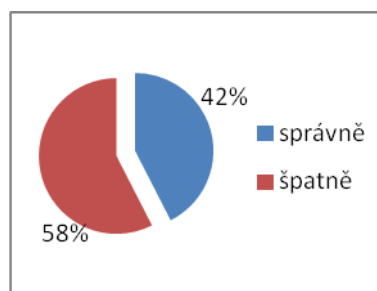
Správnou odpověď za a) zvolilo celkem 40,2 % respondentů. Studenti SOU odpověděli správně jen ve 25 % dotazníků, studenti SOŠ ve 43,1% dotazníků a studenti gymnázia v 45,5 % dotazníků. Ženy odpovídaly výrazně častěji správně (50,5 %) než muži (28%).

Poměr správných a špatných odpovědí u otázek č. 7 a č. 8:

Graf č. 8 – Systém po reformě

Graf č. 9 – Systém před reformou

Respondenti měli větší znalost systému po reformě (42 % správných odpovědí) než systému před reformou (40 % správných odpovědí).

Tabulka č. 8 - Otázka č. 10: Počítá reforma s tím, že v budoucnu bude věk odchodu do důchodu stejný pro obě pohlaví?

skupina respondentů	a) ano		b) ne	
	počet	procento	počet	procento
ženy	61	62,9 %	36	37,1 %
muži	43	52,4 %	39	47,6 %
gymnazisté	54	61,4 %	34	38,6 %
studenti SOŠ	31	60,8 %	20	39,2 %
studenti SOU	19	47,5 %	21	52,5 %
celkově	104	58,1 %	75	41,9 %

Správnou odpověď za a) zvolilo celkem 58,1 % respondentů. Největší podíl správných odpovědí měly ženy (62,9 %) a studenti gymnázia (61,4 %).

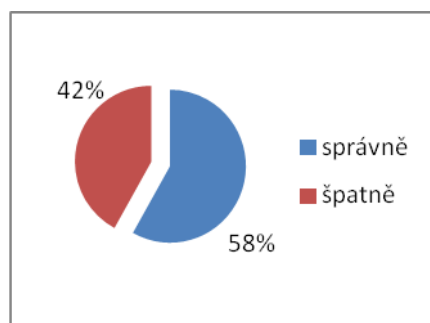
Tabulka č. 9 - Otázka č. 11: Je v současné době věk pro řádný odchod do starobního důchodu stejný u žen i mužů?

skupina respondentů	a) ano		b) ne	
	počet	procento	počet	procento
ženy	20	20,6 %	77	79,4 %
muži	15	18,3 %	67	81,7 %
gymnazisté	18	20,5 %	70	79,5 %
studenti SOŠ	7	13,7 %	44	86,3 %
studenti SOU	10	25,0 %	30	75,0 %
celkově	35	19,6 %	144	80,4 %

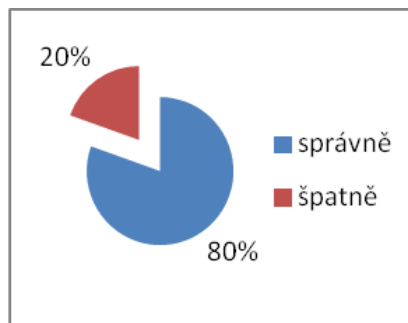
Správnou odpověď za b) zvolilo celkem 80,4 % respondentů. Zastoupení správných a špatných odpovědí bylo ve všech skupinách respondentů přibližně stejné. Nejčastěji odpovídali správně studenti SOŠ (86,3 % správných odpovědí).

Poměr správných a špatných odpovědí u otázek č. 10 a č. 11:

Graf č. 10 – Systém po reformě

Graf č. 11 – Systém před reformou

80% respondentů odpovědělo správně, že věk odchodu do důchodu není v systému před reformou stejný pro muže a ženy. Jen 58 % respondentů vědělo, že

reforma počítá do budoucna s odchodem mužů i žen do starobního důchodu ve stejném věku.

Tabulka č. 10 - Otázka č. 13: Budete po reformě jako student důchodově pojištěn?

skupina respondentů	a) ano		b) ne	
	absolutně	procento	absolutně	procento
ženy	30	30,9 %	67	69,1 %
muži	28	34,1 %	54	65,9 %
gymnazisté	29	33,0 %	59	67,0 %
studenti SOŠ	16	31,4 %	35	68,6 %
studenti SOU	13	32,5 %	27	67,5 %
celkově	58	32,4 %	121	67,6 %

Správnou odpověď za b) zvolilo celkem 67,6 % respondentů. Když jsou odpovědi roztríděné dle studentů jednotlivých škol či dle pohlaví, procentuální poměr správných a špatných odpovědí je velmi podobný – rozdíly jsou maximálně 1,5%.

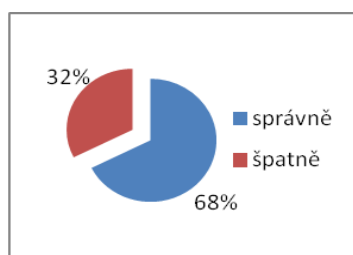
Tabulka č. 11 - Otázka č. 14: Jste jako student v současné chvíli důchodově pojištěn?

skupina respondentů	a) ano		b) ne	
	absolutně	procento	absolutně	procento
ženy	10	10,3 %	87	89,7 %
muži	20	24,4 %	62	75,6 %
gymnazisté	14	15,9 %	74	84,1 %
studenti SOŠ	6	11,8 %	45	88,2 %
studenti SOU	10	25,0 %	30	75,0 %
celkově	30	16,8 %	149	83,2 %

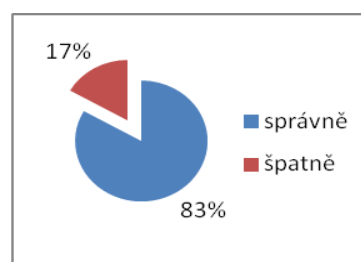
Správnou odpověď za b) zvolilo celkem 83,2% respondentů. Největší procento správných odpovědí měly ženy (89,7%) a studenti SOŠ (88,2%).

Poměr správných a špatných odpovědí u otázek č. 13 a č. 14:

Graf č. 12 – Systém po reformě

Graf č. 13 – Systém před reformou

Při porovnání správných odpovědí je patrné, že znalosti respondentů jsou lepší v oblasti systému před reformou, a to o 15 %.

Vyhodnocení 1. hypotézy

Výzkumné otázky číslo jedna se týkala tato hypotéza: „Respondenti budou mít více znalostí z oblasti reformy než z oblasti současného systému.“ Tato **hypotéza byla vyvrácena** výsledky dotazníkového šetření, jelikož ve třech z pěti dvojic měli studenti lepší znalosti v oblasti současného systému než z oblasti systému po důchodové reformě.

Na otázky týkající se systému před reformou odpovědělo správně průměrně 56 % respondentů, na stejné otázky týkající se systému po reformě odpověděla správně průměrně polovina respondentů.

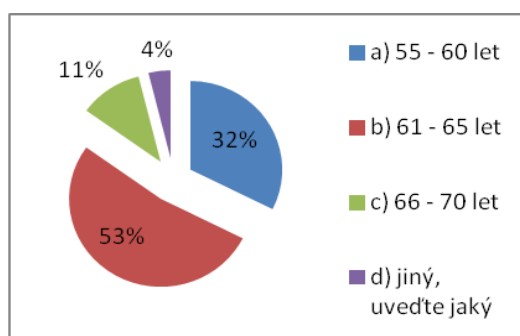
4.1.2 JAKÝ NÁZOR MAJÍ MATURANTI VYBRANÝCH ŠKOL NA DŮCHODOVOU REFORMU A ZABEZPEČENÍ VE STÁŘÍ?

K této výzkumné otázce se vážou tři hypotézy. Dotazníkové otázky, které se týkají této výzkumné otázky, jsou vyhodnoceny v pořadí podle toho, k jaké z hypotéz patří.

Tabulka č. 12 – Otázka č. 3 - Jaký věk by měl být hraniční pro odchod do důchodu?

skupina respondentů	a) 55 - 60 let		b) 61 - 65 let		c) 66 - 70 let		d) jiný, uveďte jaký	
ženy	22	22,7 %	59	60,8 %	13	13,4 %	3	3,1 %
muži	36	43,9 %	35	42,7 %	7	8,5 %	4	4,9 %
gymnazisté	23	26,1 %	52	59,1 %	9	10,2 %	4	4,5 %
studenti SOŠ	14	27,5 %	28	54,9 %	8	15,7 %	1	2,0 %
studenti SOU	21	52,5 %	14	35,0 %	3	7,5 %	2	5,0 %
celkově	58	32,4 %	94	52,5 %	20	11,2 %	7	3,9 %

Jedná se o otázku na postoj, proto zde není žádná odpověď správně ani špatně. 7 respondentů využilo možnosti jiný – dva z nich odpověděli, že podle toho, jak se cítíme, a dva odpověděli 80 let. Ostatní odpovědi respondentů, kteří zakroužkovali písmeno d), se objevily jen jedenkrát.

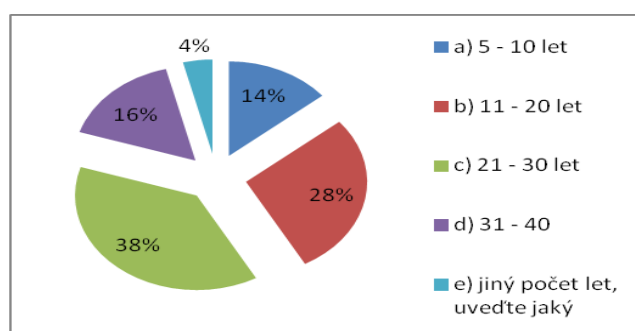
Graf č. 14 - Jaký věk by měl být hraniční pro odchod do důchodu?

85 % respondentů si myslí, že hraniční věk pro odchod do starobního důchodu by měl být maximálně 65 let.

Tabulka č. 13 – Otázka č. 6 - Kolik let by podle Vás měl odpracovat člověk, aby měl nárok na starobní důchod?

skupina respondentů	a) 5 - 10 let		b) 11 - 20 let		c) 21 - 30 let		d) 31 - 40		e) jiný počet let, uveďte jaký	
ženy	15	15,5 %	21	21,6 %	39	40,2 %	19	19,6 %	3	3,1 %
muži	10	12,2 %	29	35,4 %	29	35,4 %	10	12,2 %	4	4,9 %
gymnazisté	8	9,1 %	20	22,7 %	35	39,8 %	20	22,7 %	5	5,7 %
studenti SOŠ	11	21,6 %	16	31,4 %	20	39,2 %	4	7,8 %	0	0,0 %
studenti SOU	6	15,0 %	14	35,0 %	13	32,5 %	5	12,5 %	2	5,0 %
celkově	25	14,0 %	50	27,9 %	68	38,0 %	29	16,2 %	7	3,9 %

Respondenti využili v sedmi případech možnost odpovědi za e) jiný počet let. Pět z nich si myslí, že by neměla být stanovená hranice počtem let. Člověk by měl mít nárok automaticky, ale pouze na takovou výši důchodu, která bude korespondovat s počtem let a odvedeným množstvím peněz.

Graf č. 15 - Kolik let by podle Vás měl odpracovat člověk, aby měl nárok na starobní důchod?

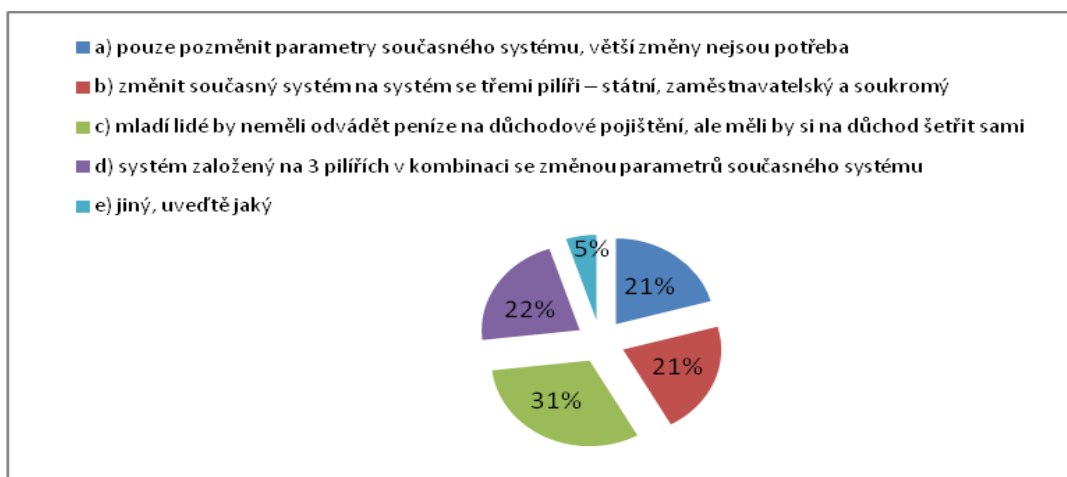
80 % respondentů si myslí, že by člověk měl pro nárok na starobní důchod odpracovat 30 let nebo méně.

Tabulka č. 14 – Otázka č. 9 - Jaký je podle Vás nejvhodnější způsob reformy?

skupina respondentů	a) pouze pozměnit parametry současného systému, větší změny nejsou potřeba		b) změnit současný systém na systém se třemi pilíři – státní, zaměstnavatelský a soukromý		c) mladí lidé by neměli odvádět peníze na důchodové pojištění, ale měli by si na důchod šetřit sami		d) systém založený na 3 pilířích v kombinaci se změnou parametrů současného systému		e) jiný, uveďte jaký	
	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento	absolutní počet	procento
ženy	16	16,5 %	18	18,6 %	37	38,1 %	22	22,7 %	4	4,1 %
muži	21	25,6 %	20	24,4 %	19	23,2 %	17	20,7 %	5	6,1 %
gymnazisté	16	18,2 %	14	15,9 %	26	29,5 %	25	28,4 %	7	8,0 %
studenti SOŠ	7	13,7 %	13	25,5 %	22	43,1 %	8	15,7 %	1	2,0 %
studenti SOU	14	35,0 %	11	27,5 %	8	20,0 %	6	15,0 %	1	2,5 %
celkově	37	20,7 %	38	21,2 %	56	31,3 %	39	21,8 %	9	5,0 %

Devět respondentů využilo možnosti vlastní odpovědi. Za zmínění stojí odpověď jedné ze studentek SOŠ. Odpověděla toto: odpověď b + zvýšení odpovědnosti dětí za rodiče a zvýšení solidarity bohatých s chudými. Nejvyšší počet procent získala možnost c (31,3 %), kterou nejčastěji volili studenti SOŠ.

Graf č. 16 - Jaký je podle Vás nejvhodnější způsob reformy?

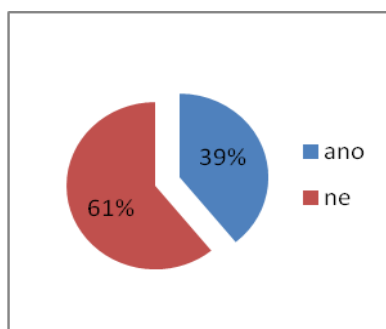
Za odpověď odpovídající současné reformě se pro účely tohoto výzkumu bude počítat odpověď b) i odpověď d). Ostatní možnosti mají dohromady 57 %.

Tabulka č. 15 – Otázka č. 12 - Měl by podle Vás být věk odchodu do starobního důchodu pro ženy i muže stejný?

skupina respondentů	a) ano		b) ne	
	ženy	34	35,1 %	63
muži	36	43,9 %	46	56,1 %
gymnazisté	44	50,0 %	44	50,0 %
studenti SOŠ	14	27,5 %	37	72,5 %
studenti SOU	12	30,0 %	28	70,0 %
celkově	70	39,1 %	109	60,9 %

Ženy častěji odpovídaly, že by věk odchodu do důchodu neměl být pro obě pohlaví stejný (69,4 % žen). 43,9 % respondentů mužského pohlaví si myslí, že by věk odchodu do důchodu měl být stejný pro obě pohlaví.

Graf č. 17- Měl by podle Vás být věk odchodu do starobního důchodu pro ženy i muže stejný?

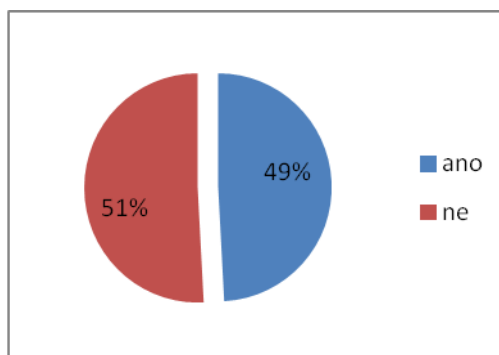
61 % všech respondentů si myslí, že by věk odchodu do starobního důchodu neměl být pro obě pohlaví stejný.

Tabulka č. 16 – Otázka č. 15 - Měl by podle Vás být student střední školy důchodově pojištěn?

skupina respondentů	a) ano		b) ne	
	ženy	45	46,4%	52
muži	43	52,4%	39	47,6%
gymnazisté	38	43,2%	50	56,8%
studenti SOŠ	30	58,8%	21	41,2%
studenti SOU	20	50,0%	20	50,0%
celkově	88	49,2%	91	50,8%

Studenti gymnázia odpovídali častěji (56,8 %), než studenti ostatních typů středních škol (41,2 % a 50 %) a že by student střední školy neměl být důchodově pojištěn.

Graf č. 18 - Měl by podle Vás být student střední školy důchodově pojištěn?

Odpovědi na tuto otázku byly velmi vyrovnané – 51 % a 49 %.

Vyhodnocení 2. hypotézy

Výzkumné otázky číslo dva se týkala mimo jiné tato hypotéza: „*Postoj studentů k reformě bude převážně negativní.*“ Tato **hypotéza byla potvrzena** výsledky dotazníkového šetření, jelikož průměrně 66 % (119) respondentů vybralo jinou (v případě otázky 3 a 6 nižší) odpověď, než která bude platit v systému po reformě.

Tabulka č. 17 - Test relativní četnosti u 2. hypotézy

H_0	H_1	Testové kritérium - T	Kritický obor - W
$\pi = 0,5$	$\pi > 0,5$	4,41	$W = (u_{1-(\alpha/2)}; \infty)$

$T \in W\alpha$ na hladině významnosti 95 %. Test relativních četností potvrdil platnost hypotézy H_1 , která je jednou z hypotéz této práce.

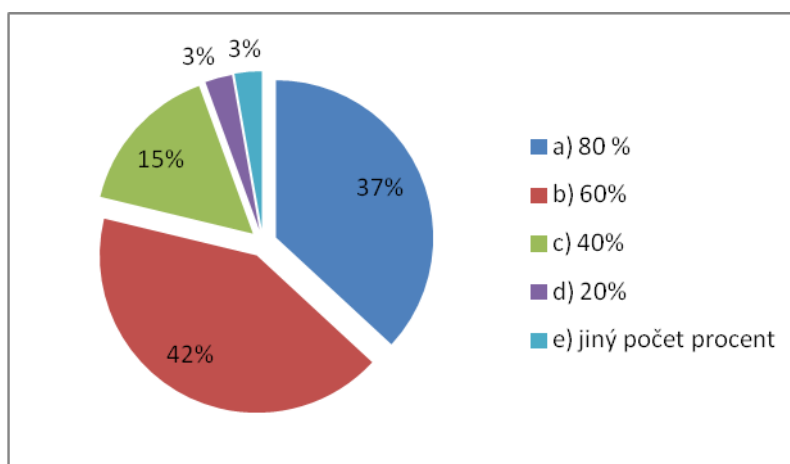
Pro vyhodnocení další hypotézy týkající se této výzkumné otázky je zapotřebí výsledků dotazníkových otázek č. 16 a č. 18.

Tabulka č. 18 – Otázka č. 16 - Jaký podíl by podle Vás měl mít základní důchod od státu na financování Vašeho stáří?

skupina respondentů	a) 80 %		b) 60%		c) 40%		d) 20%		e) jiný počet procent	
ženy	41	42,3 %	40	41,2 %	14	14,4 %	2	2,1 %	0	0,0 %
muži	25	30,5 %	35	42,7 %	14	17,1 %	3	3,7 %	5	6,1 %
gymnazisté	26	29,5 %	38	43,2 %	17	19,3 %	4	4,5 %	3	3,4 %
studenti SOŠ	27	52,9 %	20	39,2 %	3	5,9 %	1	2,0 %	0	0,0 %
studenti SOU	13	32,5 %	17	42,5 %	8	20,0 %	0	0,0 %	2	5,0 %
celkově	66	36,9 %	75	41,9 %	28	15,6 %	5	2,8 %	5	2,8 %

Celkem bylo pětkrát odpovězeno za e). Čtyřikrát si respondent myslel, že by základní důchod od státu měl tvořit 100 %, jednou že by měl tvořit 55 %. Všichni respondenti, kteří využili možnost e), byli muži.

Graf č. 19 - Jaký podíl by podle Vás měl mít základní důchod od státu na financování Vašeho stáří?

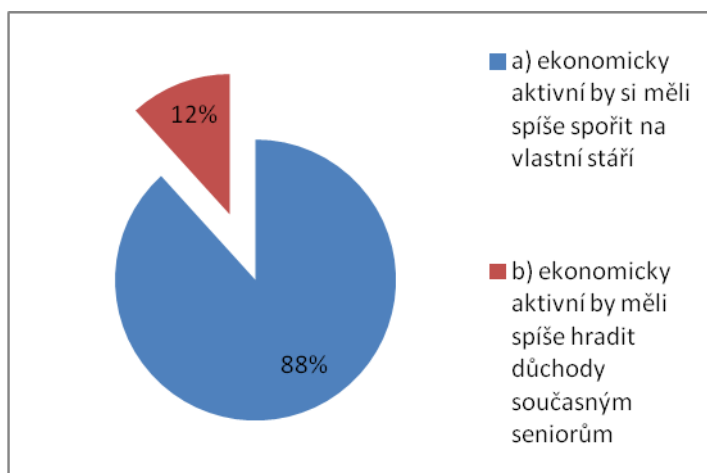
Celkem 82% respondentů si myslí, že by základní důchod od státu měl být více než 50 % veškerého příjmu v jejich stáří.

Tabulka č. 19 – Otázka č. 18 - Měli by raději dnešní pracující platit penze současným důchodcům, či by si spíše měli spořit na vlastní stáří?

skupina respondentů	a) ekonomicky aktivní by si měli spíše spořit na vlastní stáří		b) ekonomicky aktivní by měli spíše hradit důchody současným seniorům	
	čet	procent	čet	procent
ženy	92	94,8 %	5	5,2 %
muži	66	80,5 %	16	19,5 %
gymnazisté	79	89,8 %	9	10,2 %
studenti SOŠ	48	94,1 %	3	5,9 %
studenti SOU	31	77,5 %	9	22,5 %
celkově	158	88,3 %	21	11,7 %

Téměř 95 % žen a 81 % mužů si myslí, že by si ekonomicky aktivní měli spíše spořit na vlastní stáří, než hradit důchody současným seniorům.

Graf č. 20 – Měli by raději dnešní pracující platit penze současným důchodcům, či by si spíše měli spořit na vlastní stáří?

88 % respondentů si myslí, že by si ekonomicky aktivní lidé měli spíše spořit na vlastní stáří než hradit starobní důchody současným seniorům.

Vyhodnocení 3. hypotézy

Třetí hypotéza zní takto: „Více než 26 % respondentů bude přikládat větší důraz na ostatní zdroje financování než je základní důchod od státu.“ Tato **hypotéza byla vyvrácena** výsledky dotazníkového šetření, jelikož jen 18 % zvolilo odpověď nižší než 50 % u otázky č. 16. Poté co byli odstraněni respondenti, kteří na otázku č. 18 odpověděli b), zbylo pouze 26 respondentů (15 %), kteří by potvrzovali platnost této hypotézy. Pro potvrzení této hypotézy bylo zapotřebí více než 26 % respondentů.

Tabulka č. 20 - Test relativní četnosti u hypotézy č. 3

H_0	H_1	Testové kritérium - T	Kritický obor - W
$\pi = 0,26$	$\pi > 0,26$	-2,31	$W = (u_{1-(\alpha/2)}; \infty)$

$T \notin W_\alpha$ na hladině významnosti 95 %. Test relativních četností vyvrátil platnost hypotézy H_1 , která je třetí hypotéza této práce.

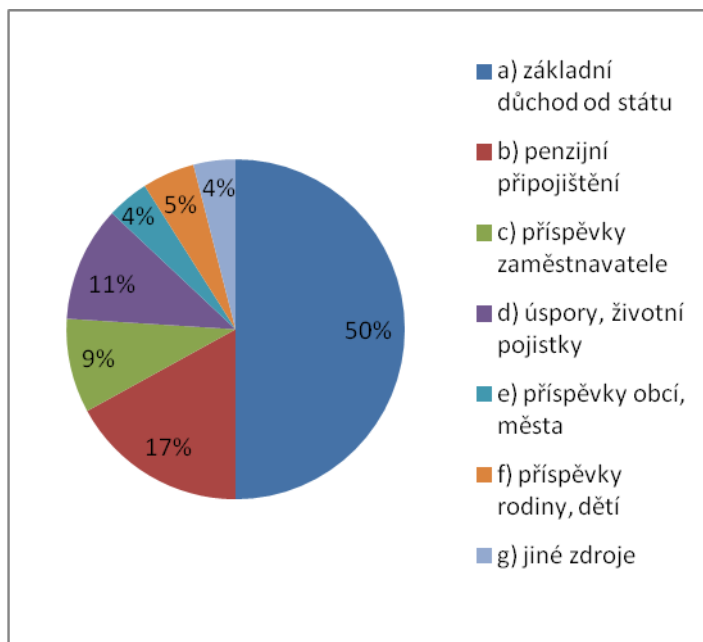
Pro vyhodnocení 4. hypotézy je zapotřebí vyhodnocená dotazníková otázka č. 19.

Tabulka č. 21 – Otázka č. 19 - Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů? Uveďte počet procent.

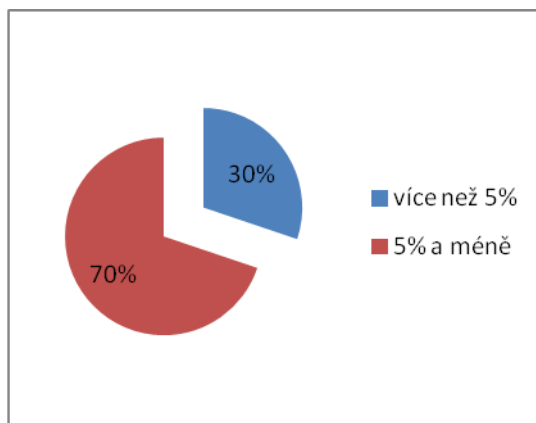
skupina respondentů	a) základní důchod od státu	b) penzijní připojištění	c) příspěvky zaměstnavatele	d) úspory, životní pojistky	e) příspěvky obcí, města	f) příspěvky rodiny, dětí	g) jiné zdroje
ženy	48%	18%	9%	12%	5%	6%	3%
muži	51%	16%	8%	11%	4%	5%	6%
gymnazisté	48%	18%	8%	12%	4%	5%	5%
studenti SOŠ	50%	17%	10%	10%	5%	6%	2%
studenti SOU	51%	16%	9%	10%	4%	5%	5%
celkově	50%	17%	9%	11%	4%	5%	4%

Odpovědi seříděné dle jednotlivých kategorií se navzájem příliš neliší, rozdíly jsou maximálně 3%. Autorka převzala tuto otázku ze stránek STEMu (1998) a pouze dodala možnost g) jiné zdroje. Výsledky obou výzkumů jsou si velmi podobné.

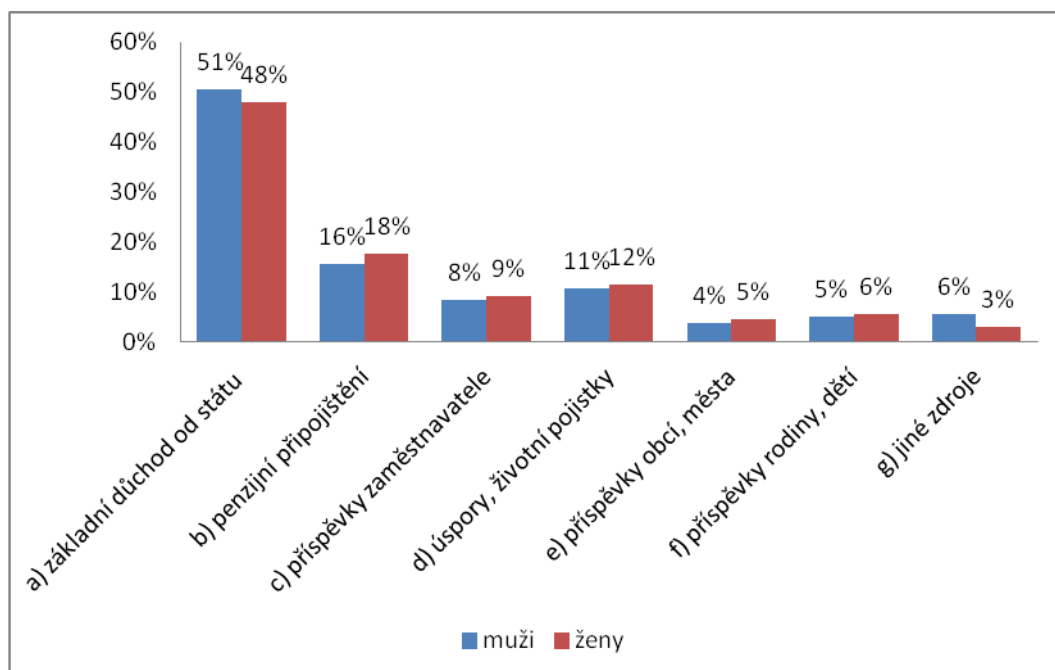
Graf č. 21 – Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů?

Základnímu důchodu od státu respondenti přikládali v průměru 50% váhu. Druhé v pořadí skončilo penzijní připojištění se 17 %, pomyslné třetí místo získaly úspory a životní pojistky s 11 %.

Graf č. 22 – Jaký podíl by měla mít rodina na financování stáří Vašich rodičů?

70 % respondentů si myslí, že podíl rodiny na financování stáří respondentových rodičů by měl být 5 % nebo nižší.

Graf č. 23 – Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů?

Pro potřeby posouzení 5. hypotézy je nutné porovnat průměrný počet procent přisuzovaný příspěvkům rodiny a dětí. Ženy odpovídaly v průměru 6 %, muži o procento méně.

Vyhodnocení 4. hypotézy

Čtvrtá hypotéza byla vyjádřena takto: „Více než 60 % respondentů bude předpokládat, že rodina bude mít maximálně 5 % podíl na finančním zabezpečení

rodičů ve stáří.“ Tato **hypotéza byla potvrzena** výsledky dotazníkového šetření, jelikož 70 % respondentů si myslí, že by se rodina měla podílet na financování stáří rodičů jen z 5 % nebo méně.

Tabulka č. 22 – Test relativní četnosti u hypotézy č. 4

H_0	H_1	Testové kritérium - T	Kritický obor - W
$\pi = 0,6$	$\pi > 0,6$	3,01	$W = (u_{1-(\alpha/2)}; \infty)$

$T \in W_\alpha$ na hladině významnosti 95 %. Test relativních četností potvrdil platnost hypotézy H_1 , která je jednou z hypotéz této práce.

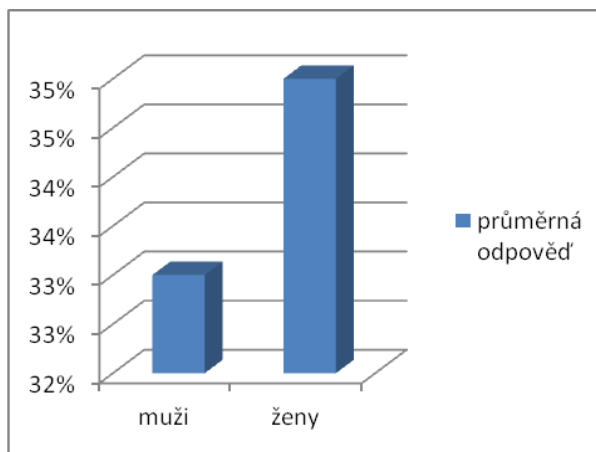
Pro vyhodnocení šesté hypotézy jsou zapotřebí výsledky otázek číslo 17, 19 a 20. Otázka č. 19 je již vyhodnocena, proto následuje vyhodnocení jen otázek č. 17 a č. 20.

Tabulka č. 23 – Otázka č. 17 - Jaký podíl by podle Vás měla mít rodina na financování Vašeho stáří?

skupina respondentů	a) 100 – 80%		b) 79 – 60%		c) 59 – 40 %		d) 39 – 20%		e) 20% a méně	
ženy	3	3,1 %	11	11,3 %	23	23,7 %	29	29,9 %	31	32,0 %
muži	4	4,9 %	5	6,1 %	18	22,0 %	26	31,7 %	29	35,4 %
gymnazisté	4	4,5 %	8	9,1 %	22	25,0 %	26	29,5 %	28	31,8 %
studenti SOŠ	2	3,9 %	6	11,8 %	13	25,5 %	12	23,5 %	18	35,3 %
studenti SOU	1	2,5 %	2	5,0 %	6	15,0 %	17	42,5 %	14	35,0 %
celkově	7	3,9 %	16	8,9 %	41	22,9 %	55	30,7 %	60	33,5 %

Téměř všechny skupiny nejčastěji volily možnost za e) 20 % a méně, pouze studenti SOU nejčastěji (v 42,5 % případů) volili možnost za d) 39 – 20 %.

Graf č. 24 – Jaký podíl by podle Vás měla mít rodina na financování Vašeho stáří?

Pro vyhodnocení hypotézy bylo nutno zjistit, kteří respondenti rodině přisuzovali vyšší procentuální podíl – zda muži či ženy. Ukázalo se, že ženy přisuzovaly rodině větší podíl na financování než muži.

Tabulka č. 24 – Je předpokládaný podíl příjmu od rodiny závislý na pohlaví?

chi kvadrát	stupeň volnosti	kvantil _{0,99}
0,11	4	13,28

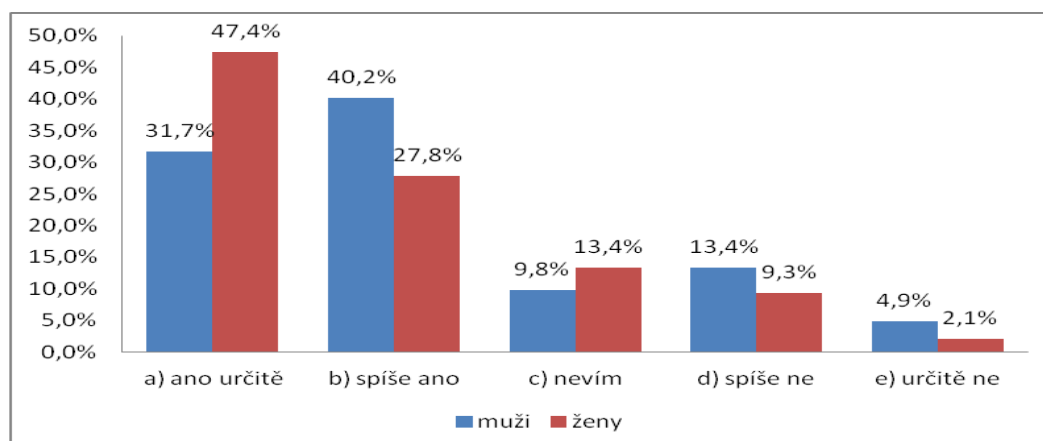
Byl proveden test nezávislosti za účelem zjištění, zda lze závislost na pohlaví u odpovědi na tuto otázku potvrdit. V testu nezávislosti byla potvrzena nulová hypotéza, která tvrdí, že jednotlivé veličiny na sobě nejsou s 99 % pravděpodobností závislé.

Tabulka č. 25 – Otázka č. 20 - Myslíte, že je správné, abyste finančně podporovali Vaše rodiče ve stáří?

skupina respondentů	a) ano určitě		b) spíše ano		c) nevím		d) spíše ne		e) určitě ne	
ženy	46	47,4 %	27	27,8 %	13	13,4 %	9	9,3 %	2	2,1 %
muži	26	31,7 %	33	40,2 %	8	9,8 %	11	13,4 %	4	4,9 %
gymnazisté	31	35,2 %	32	36,4 %	11	12,5 %	11	12,5 %	3	3,4 %
studenti SOŠ	28	54,9 %	13	25,5 %	5	9,8 %	3	5,9 %	2	3,9 %
studenti SOU	13	32,5 %	15	37,5 %	5	12,5 %	6	15,0 %	1	2,5 %
celkově	72	40,2 %	60	33,5 %	21	11,7 %	20	11,2 %	6	3,4 %

Studenti SOŠ vybírali výrazně častěji možnost „ano určitě“ než studenti ostatních škol.

Graf č. 25 - Myslíte, že je správné, abyste finančně podporovali Vaše rodiče ve stáří?

Ženy odpovídaly průměrně více kladně než muži.

Tabulka č. 26 – Je názor na správnost finanční podpory rodičů závislý na pohlaví?

chí kvadrát	stupeň volnosti	kvantil _{0,95}
6,99	4	9,49

Test nezávislosti potvrdil nulovou hypotézu. S pravděpodobností 95% **na sobě tyto dvě veličiny nejsou závislé.**

Vyhodnocení 6. hypotézy

Šestá hypotéza zní „*Ženy budou u otázek týkajících se finančního zabezpečení ve stáří v rámci rodiny více ochotné finančně přispívat svým rodičům a zároveň budou předpokládat větší příspěvek od své rodiny než muži.*“ Tato **hypotéza byla potvrzena** výsledky dotazníkového šetření. U otázky č. 17 a č. 19 ženy udávaly průměrně vyšší počet procent než muži a u otázky č. 20 odpovídaly více kladně. Testy nezávislosti však nepotvrdily vzájemný vztah mezi pohlavím a názory v této oblasti.

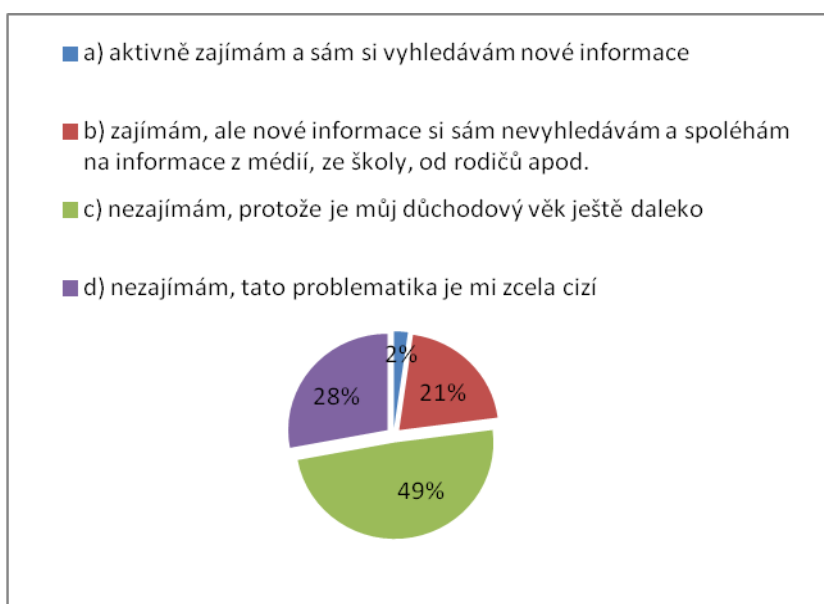
4.1.3 ZAJÍMAJÍ SE STUDENTI ZÁVĚREČNÝCH ROČNÍKŮ VYBRANÝCH STŘEDNÍCH ŠKOL O PROBLEMATIKU STAROBNÍCH DŮCHODŮ A JEJICH REFORMY?

Tabulka č. 27 – Otázka č. 22 - O problematiku důchodového zabezpečení a důchodové reformy se:

skupina respondentů	a) aktivně zajímám a sám si vyhledávám nové informace		b) zajímám, ale nové informace si sám nevyhledávám a spoléhám na informace z médií, ze školy, od rodičů apod.		c) nezajímám, protože je můj důchodový věk ještě daleko		d) nezajímám, tato problematika je mi zcela cizí	
	absol.	rel.	absol.	rel.	absol.	rel.	absol.	rel.
ženy	2	2,1 %	19	19,6 %	45	46,4 %	31	32,0 %
muži	2	2,4 %	18	22,0 %	43	52,4 %	19	23,2 %
gymnazisté	4	4,5 %	17	19,3 %	35	39,8 %	32	36,4 %
studenti SOŠ	0	0,0 %	12	23,5 %	29	56,9 %	10	19,6 %
studenti SOU	0	0,0 %	8	20,0 %	24	60,0 %	8	20,0 %
celkově	4	2,2 %	37	20,7 %	88	49,2 %	50	27,9 %

Napříč kategoriemi je ve výsledcích vidět nezájem o toto téma. Pouze 23 % respondentů vyjádřilo alespoň částečný zájem, přičemž víc bylo mužů (24,4 %) než žen (21,7 %).

Graf č. 26 – O problematiku důchodového zabezpečení a důchodové reformy se:

49 % respondentů se o tuto problematiku nezajímá, protože je jejich důchodový věk daleko, 28 % respondentů se zdá tato problematika zcela cizí.

Vyhodnocení 5. hypotézy

Pátá hypotéza byla vyjádřena takto „*Nadpoloviční většina studentů se o tuto problematiku nezajímá.*“ Tato **hypotéza byla potvrzena** výsledky dotazníkového šetření. O problematiku finančního zabezpečení ve stáří se zajímá jen 23 % respondentů.

Tabulka č. 28 – Test relativní četnosti u hypotézy č. 5

H_0	H_1	Testové kritérium - T	Kritický obor - W
$\pi = 0,5$	$\pi > 0,5$	7,25	$W = (u_{1-(\alpha/2)}; \infty)$

$T \in W_\alpha$ na hladině významnosti 95 %. Test relativních četností potvrdil platnost hypotézy H_1 , která je jednou z hypotéz této práce.

4.2 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ

4.2.1 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH HYPOTÉZ

1. *„Respondenti budou mít více znalostí z oblasti reformy než z oblasti současného systému.“*

Tato hypotéza byla vyvrácena. Respondenti lépe odpovídali na otázky, které se tázaly na parametry systému před reformou než systému po reformě. Bylo vytvořeno pět dvojic otázek. Každá dvojice otázek zjišťovala stejný parametr u systému před reformou a po reformě. U 3 dvojic z 5 odpovídali respondenti lépe na otázky o systému před reformou. Na otázky týkající se současného systému odpovědělo správně v průměru 56 % respondentů, na otázky týkající se systému po reformě 50 % respondentů. Ve výzkumu se byla použita otázka, v jakém předmětu tuto problematiku respondenti probírali. 65 respondentů odpovědělo, že v žádném. Zbytek respondentů uvedlo například občanskou výchovu, ekonomii či základy společenských věd. Při následné diskuzi často vyplynulo na povrch, že látka byla v těchto předmětech probírána jen velmi povrchně. Ve většině tříd byla výzkumnice svědkem toho, že respondenti opravdu nevěděli, co odpovědět, a ani učitelé předmětů, ve kterých by se tato problematika měla/mohla probírat si nebyli jednotlivými parametry systému po reformě jisti. Byla vyslovena potřeba zjednodušeného vysvětlení nastávajících změn, podle kterého by pedagogové žákům reformu mohli vysvětlit.

2. *„Postoj studentů k reformě bude převážně negativní“*

Tato hypotéza byla potvrzena výsledky výzkumného šetření. Průměrně 66 % respondentů vybralo jinou možnost (u otázky č. 3 a č. 6 nižší) než bude reálné po nabytí účinnosti důchodové reformy. Například 32 % respondentů si myslí, že věk odchodu do důchodu by měl být 55 – 60 let. Oproti tomu s odchodem do důchodu ve věku mezi 66 a 70 lety (což by byl například věk odchodu do důchodu pro respondenty) souhlasí jen 11 % respondentů. Byl proveden test relativní četnosti, který také potvrdil platnost této hypotézy.

3. *„Více než 26 % respondentů bude přikládat větší důraz na ostatní zdroje financování než je základní důchod od státu“*

Tato hypotéza byla vyvrácena. Jen 18 % zvolilo odpověď nižší než 50 % u otázky č. 16. Poté co byli odstraněni respondenti, kteří na otázku č. 18 odpověděli za b),

zbylo pouze 26 respondentů vyhovujících této hypotéze, což je 15 %. Pro potvrzení této hypotézy bylo zapotřebí více než 26 % respondentů. Byl proveden test relativní četnosti, který také vyvrátil platnost této hypotézy.

Za zajímavé autorka pokládá, že většina respondentů si představuje, že více než 50 % svých příjmů ve stáří obdrží od státu, ale zároveň 88 % respondentů si myslí, že ekonomicky aktivní by si spíše měli spořit sami než hradit důchody současným seniorům. Toto je pravděpodobně způsobeno nedostatečně promyšlenými odpověďmi, které vycházejí z nízkého zájmu o tuto problematiku.

4. *„Více než 60 % respondentů bude předpokládat, že rodina bude mít maximálně 5% podíl na finančním zabezpečení rodičů ve stáří.“*

Tato **hypotéza byla potvrzena**. 70 % respondentů si myslí, že by se rodina měla podílet na financování stáří jejich rodičů maximálně pěti procenty. Test relativní četnosti potvrdil platnost hypotézy. Téměř tři čtvrtiny respondentů (74 %) si myslí, že je správné finančně podporovat své rodiče ve stáří. V diskuzi, která proběhla po vybrání dotazníků, studenti zmiňovali, že tato částka by měla být spíše symbolická. Dle některých respondentů by se finančně měl o rodiče postarat stát, děti by měly nabízet spíš pomoc sociální a emocionální, například v podobě péče o nemohoucího seniora.

5. *„Nadpoloviční většina studentů se o tuto problematiku nezajímá.“*

Tato **hypotéza byla potvrzena**. Téměř polovina studentů (49 %) se o problematiku zabezpečení ve stáří nezajímá, protože je jejich důchodový věk daleko. Příliš si neuvědomují, že tato problematika se jich může týkat daleko dříve zprostředkovaně – přes jejich rodiče, prarodiče a kvůli nutnosti na stáří dlouhodobě spořit. Dalších 28 % se o tuto problematiku nezajímá a je mu zcela cizí. Kladně odpovědělo 23 % respondentů, z nichž jen dvě procenta si aktivně vyhledávají informace na toto téma, zbytek se spoléhá na informace z médií, ze školy či od rodičů. Hypotéza byla podrobena testu relativní četnosti, který potvrdil její platnost.

6. *„Ženy budou u otázek týkající se finančního zabezpečení ve stáří v rámci rodiny více ochotné finančně přispívat svým rodičům a zároveň budou předpokládat větší příspěvek od své rodiny než muži.“*

Tato **hypotéza byla potvrzena**. Ženy si uváděly v průměru o 3% vyšší číslo než muži u otázky na to jaký podíl by měla mít rodina na financování jejich stáří. Zároveň ženy uvedly v průměru o jedno procento vyšší podíl rodiny na financování stáří svých

rodičů a častěji souhlasily s tvrzením, že je správné, aby finančně podporovaly své rodiče ve stáří. Testy nezávislosti však s 99% pravděpodobností vyvrátily závislost názorů v této oblasti na pohlaví. Přesto potvrzení této hypotézy autorku odradilo od výraznějšího vyhodnocování výsledků jednotlivých škol, neboť SOŠ, která byla ve výzkumu použita, je škola zdravotní - tzn. s velkou převahou žen. Oproti tomu SOU, použité ve výzkumu, bylo elektrotechnické - tzn. s velkou převahou mužů.

4.2.2 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

1. Jaké jsou znalosti problematiky starobních důchodů u studentů závěrečných ročníků vybraných středních škol v Plzni?

Znalosti studentů vybraných středních škol, kteří měli ve výzkumu reprezentovat mladou generaci, jsou pouze povrchní. Tato skutečnost může být způsobena tím, že ve škole se tato problematika neprobírá, a pokud ano, tak jen okrajově a sami pedagogové nemají dostupné materiály, které by jednoduše vysvětlily základní rysy důchodové reformy. Další z možných důvodů je ten, že si mladí lidé neuvědomují, jak moc se jich tato problematika týká a že již v době svého mládí by se měli začít finančně připravovat na své stáří. Když bylo studentům na jednoduchém příkladu ukázáno, kolik let by museli spořit a jak vysokou částku, aby po čtyřiceti letech dostávali měsíční rentu 10 000 Kč, zdálo se, že teprve začínají chápat smysl tohoto výzkumu.

2. Jaký názor mají maturanti vybraných škol na důchodovou reformu a zabezpečení ve stáří?

Průměrně jen 34 % respondentů souhlasilo s nastavením jednotlivých parametrů tak, jak budou po nabytí účinnosti důchodové reformy. Například u otázky, jaký je nejvhodnější způsob reformy, byla nejčastější odpověď (31 %) možnost, že mladí lidé by neměli odvádět peníze na důchodové pojištění, ale měli by si na důchod šetřit sami. Většina respondentů (53 %) si myslí, že by hraniční věk pro odchod do důchodu měl být mezi 61. – 65. rokem. Pouze 11 % respondentů souhlasí s věkem 66 – 70, což je rozmezí, v kterém by do důchodu odcházeli respondenti dle současné reformy. Jedna z dalších otázek zjišťovala, zda by podle respondentů měl být věk odchodu do důchodu stejný pro obě pohlaví či ne. 61 % respondentů si myslí, že by měl být různý.

V druhé části této výzkumné otázky byl zjišťován názor na zabezpečení ve stáří samotných respondentů. Podle 79 % respondentů by základní důchod od státu měl činit

minimálně 60 % všech jejich příjmů. Rodina by na financování respondentovo stáří měla mít podíl maximálně 39 % dle 64 % respondentů, přičemž nejčastější byla odpověď 20 % a méně.

Třetí část této výzkumné otázky zkoumala názor respondentů na zabezpečení respondentovo rodičů ve stáří. 74 % respondentů si myslí, že je správné, aby své rodiče podporovali ve stáří, tato podpora by ale většinou měla mít pouze symbolickou hodnotu. Dle průměrných odpovědí by rodiče respondentů měli mít 50 % ze základního důchodu od státu, 17 % příjmů z penzijního připojištění, 11 % z úspor a životních pojistek, 9 % z příspěvků zaměstnavatele, 5 % od rodiny a dětí a po 4 procentech z jiných zdrojů a od obcí a měst.

3. Zajímají se studenti závěrečných ročníků vybraných středních škol o problematiku starobních důchodů a jejich reformy?

Více než tři čtvrtě respondentů (77%) se o tuto problematiku nezajímá a pouze 2% respondentů se o tuto problematiku zajímají aktivně a respondenti si sami si vyhledávají informace. Autorka se domnívá, že je to způsobeno tím, že ve škole není se studenty systematicky probíraná tato problematika tak, aby pochopili, že se jich tato problematika týká již v takto nízkém věku.

4.3 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Vzhledem k nízké úrovni znalostí respondentů o zkoumané problematice by na střední škole měl být vyučován předmět zabývající se finanční gramotností. Jeho součástí by měla být i příprava finančního zabezpečení na stáří. Dle Feřtka (2012) mají střední školy povinnost zakomponovat finanční gramotnost do svých vzdělávacích plánů do konce června 2012. Úroveň znalostí o problematice zabezpečení však není nízká jen u žáků, ale někdy i u učitelů. Bylo by vhodné pedagogy nejdříve řádně proškolit, než začnou vyučovat tematiku finanční gramotnosti a finančního zabezpečení ve stáří. Někteří učitelé, v jejichž třídách probíhalo výzkumné šetření, požádali autorku o zaslání hotové diplomové práce. Většinou to odůvodňovali tím, že si uvědomují vhodnost probírání této tematiky v rámci svých předmětů, ale nemají dostatek kvalitních, přehledně zpracovaných informací. Autorka hotovou diplomovou práci těmto učitelům odeslala.

Probíráním tematiky finančního zabezpečení ve stáří v rámci vyučování na střední škole by mělo pomoci studentům si ujasnit, jakým způsobem budou financovat

své stáří, co proto musí udělat a jak budou ve stáří zabezpečeni jejich rodiče. Současné názory studentů někdy zkresluje neznalost souvislostí. Reálný náhled na situaci, v které se nalézají náš důchodový systém, by mohl zároveň zvýšit zájem studentů o tuto problematiku.

5 ZÁVĚR

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké názory na finanční zabezpečení ve stáří mají mladí lidé v Plzni, jaké mají o této problematice znalosti a zda je tato problematika zajímavá.

V praktické části byly zjišťovány názory a představy respondentů týkající se toho, jak by měl být nastaven systém důchodového zabezpečení, jak si představují, že budou zabezpečeni ve stáří jejich rodiče a jak si myslí, že budou zabezpečeni ve stáří oni sami. V průměru pouze menší část respondentů souhlasila s parametry současné důchodové reformy. Na otázku, jaký typ důchodové reformy respondent preferuje, byla nejčastější odpověď, že by mladí lidé neměli odvádět peníze na důchodové pojištění do průběžného systému, ale měli by si na stáří spořit sami. Co se týče zabezpečení ve stáří samotných respondentů téměř 80 % respondentů si myslí, že od státu by měli dostávat minimálně 60 % svého příjmu. Tato odpověď si trochu protirečí s výběrem nejvhodnějšího typu reformy. Pohled na finanční zabezpečení rodičů ve stáří se zdá reálnější. Respondenti přepokládají, že rodiče by od státu měli dostat průměrně polovinu svého příjmu ve stáří.

Z odpovědí v dotaznících je patrné, že většina studentů nemá svůj ustálený názor založený na znalosti dané problematiky. První část dotazníku se zabývala právě znalostmi respondentů. Znalosti dotazovaných v oblasti důchodového zabezpečení jsou spíše povrchní. Jedna z hlavních příčin je pravděpodobně nízký zájem o tuto problematiku. Dle 37 % respondentů se téma finančního zabezpečení ve stáří nevyskytuje ani okrajově v žádném z vyučovaných předmětů na jejich střední škole. Není zde tedy prostor probudit ve studentech zájem a vysvětlit jim, že již brzo se tato problematika bude týkat každého z nich. Bylo by vhodné zavést na každé ze škol předmět finanční gramotnost, který by obsahoval i téma finančního zabezpečení na stáří.

6 CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ

This thesis deals with the relation of young people and security in old age. The aim of the research was to find out opinions on the financial security in old age of young people in Pilsen, their knowledge about this particular issue and whether they are interested in it or not. In the first chapter of the theoretical part there is described age as a social-economic phenomenon. The second chapter contains a description of social security system in the Czech Republic, its history, present and already approved reform. This theory is connected with the practical part by subchapter titled "Strengthening responsibility of young people for security in old age."

In the practical part were defined three research questions and six hypotheses. The first question was included to identify young people's knowledge about pensions and retirement reform. The second question examined the views of the old-age pensions as well as it focused on the opinions of young people on their security in old age, and how should their parents be protected when they reach old age. The last research question was devoted to students' level of interest in this issue. Data were obtained from the respondents throughout a questionnaire.

Following part contains recommendations for practical use. These recommendations reflect the findings gained from analysing the data obtained from the questionnaire. At the end of this thesis, there is a conclusion, list of literature and appendix, where you can find already mentioned questionnaire.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

1. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 2000, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
2. HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-808-7109-199.
3. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
4. HOLZMANN, Robert, et al. *Old-age income support in the 21st century: an international perspective on pension systems and reform*. Washington, DC: World Bank, 2005, 232 s. ISBN 08-213-6168-6.
5. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
6. KAHOUN, Vilém. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2009, 445 s. ISBN 978-807-3873-462.
7. KNAUSOVÁ, Ivana. *Kapitoly z historie sociální politiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 57 s. ISBN 978-80-244-2865-9.
8. KVAPILOVÁ, Erika a Jiří REMR. *Politika sociálního pojištění v ČR a SR v oblasti starobních důchodů a nemocenských dávek*. In: POTŮČEK, Martin a Iveta RADIČOVÁ. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998, 153 - 182. ISBN 80-7184-622-8.
9. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2007, 503 s. ISBN 978-807-3572-761.

10. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. Vyd. 1. Praha: Codex, 1997, 327 s. ISBN 80-859-6333-7.
11. ONDRUŠOVÁ, Jiřina. *Stáří a smysl života*. Vyd. 1. V Praze: Univerzita Karlova, 2011, 168 s. ISBN 978-802-4619-972.
12. PALMORE, Erdman Ballagh. *Ageism: negative and positive*. New York: Springer Pub. Co., 1990, 219 s. ISBN 08-261-7000-5.
13. *Pension system in the Czech republic: development of the system during 1989-1996*. 1st ed. Praha: Ministry of labour and social affairs, 1997, 40 s. ISBN 80-855-2935-1.
14. PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 13. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012, 139 s. ISBN 978-80-247-4090-4.
15. PŘIB, Jan. *Průvodce malou důchodovou reformou: změny v důchodovém pojištění v roce 2011 a v roce 2012*. Praha: BMSS-START, 2011, 31 s. ISBN 978-808-6140-704.
16. PŘIB, J. - VOŘÍŠEK V. *Důchodové předpisy s komentářem*. Olomouc: Anag, 2010, 543 s. ISBN 978-80-7263-585-6.
17. ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. ISBN 80-247-0772-1.
18. TOŠNEROVÁ, Tamara. *Ageismus: průvodce stereotypy a mýty o stáří*. 1. vyd. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, 2002, 45 s. ISBN 80-238-9506-0.
19. TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2002, 359 s. ISBN 80-717-9669-7.

20. ZAVÁZALOVÁ, Helena. *Vybrané kapitoly ze sociální gerontologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001, 97 s. ISBN 80-246-0326-8.
21. Zákon č. 220/2011 Sb. ze dne 21. června 2011, kterým se mění zákon č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
22. Zákon č. 94/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963 o rodině. In *Zákon o rodině: s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. Praha: Leges, 2011, 456 s. ISBN 978-80-87212-96-7.

Internetové zdroje

1. ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *80 let sociálního pojištění*. 2004 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/stranky/konference-80let/brozura_c.pdf [cit. 2012-05-29].
2. Jak si lidé představují svůj život ve stáří a jeho finanční zabezpečení?. STEM. *STEM - středisko empirických výzkumů* [online]. 1998 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/262>
3. Kolik si spořit na důchod?. TRAXLER, Jan. *Finamag* [online]. 2011 [cit. 2012-06-17]. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/penize/kolik-si-sporit-na-duchod/>
4. Obyvatelstvo - vybrané ukazatele. *Český statistický úřad* [online]. 2011a [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?vo=null&cislotab=1-1b&null>
5. PETRÁŠOVÁ, Lenka. Deset mýtů o stáří. Snadno rozbitných. *Vital plus* [online]. 2010, roč. 2010, č. 4 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://www.vitalplus.org/article.php?article=423>

6. Počet vyplacených důchodů v krajích - změna v klasifikaci stupně invalidity od roku 2010. *Český statistický úřad* [online]. 2011b [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=SZB0061PU_KR&&kapitola_id=16
7. POTŮČEK, Martin. Děti, staří, důchody. In: *Blog.aktuálně.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-14]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/martin-potucek.php?itemid=10114>
8. PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 230 s. ISBN 978-80-7367-468-7.
9. ŠEVČÍKOVÁ, Martina. *Osoby samostatně výdělečně činné v důchodovém a nemocenském pojištění* [online]. Brno, 2008 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/258288/lf_m/diplomova_prace.pdf. Rigorózní práce. Masarykova univerzita.
10. Věková struktura obyvatel v krajích. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=DEM0040PU_KR&stranka=0&kapitola_id=19
11. Vývoj nezaměstnanosti v Plzeňském kraji v letech 2000 - 2006. In: *Český statistický úřad* [online]. 2007 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/6F002FD572/\\$File/13-323207a3.pdf](http://www.czso.cz/xp/edicniplan.nsf/t/6F002FD572/$File/13-323207a3.pdf)
12. Vznikne nový předmět finanční gramotnost?. FEŘTEK, Tomáš. EDUIN. *EDUin* [online]. 2012 [cit. 2012-06-14]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/titulka/vznikne-novy-predmet-financni-gramotnost/>
13. Zákon č. 426/2011 Sb. ze dne 6. listopadu 2011 o důchodovém spoření. In: Srovnávač [online]. 2011 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.srovnac.cz/soubory/zakon-c-426-2011-sb-zakon-o- Duchodovem-sporeni.pdf>

14. Záměr schválené změny. SUCHOMELM. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2012 [cit. 2012-06-12]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11971/Popis.pdf>

15. Zdravotní pojišťovny - náklady na segmenty zdravotní péče. In: *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR* [online]. 2011 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/zdravotni-pojistovny-naklady-segmenty-zdravotni-pece-5>

8 SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka č. 1 - Operacionalizace výzkumných otázek	30 -
Tabulka č. 2 - Otázka č. 1: V kolika letech půjdete podle důchodové reformy do důchodu Vy?	38 -
Tabulka č. 3 - Otázka č. 2: V kolika letech odcházeli lidé do důchodu v roce 2011?	38 -
Tabulka č. 4 - Otázka č. 4: Kolik let budete muset odpracovat, abyste měli nárok na řádný starobní důchod?	39 -
Tabulka č. 5 - Otázka č. 5: Kolik let musel mít odpracováno člověk, který v roce 2011 odešel do řádného starobního důchodu?	39 -
Tabulka č. 6 - Otázka č. 7: Jaké jsou hlavní rysy současné důchodové reformy?	40 -
Tabulka č. 7 - Otázka č. 8: Jaké jsou hlavní rysy systému před důchodovou reformou?	41 -
Tabulka č. 8 - Otázka č. 10: Počítá reforma s tím, že v budoucnu bude věk odchodu do důchodu stejný pro obě pohlaví?	42 -
Tabulka č. 9 - Otázka č. 11: Je v současné době věk pro řádný odchod do starobního důchodu stejný u žen i mužů?	42 -
Tabulka č. 10 - Otázka č. 13: Budete po reformě jako student důchodově pojištěn?	43 -
Tabulka č. 11 - Otázka č. 14: Jste jako student v současné chvíli důchodově pojištěn?	43 -
Tabulka č. 12 – Otázka č. 3 - Jaký věk by měl být hraniční pro odchod do důchodu?	44 -
Tabulka č. 13 – Otázka č. 6 - Kolik let by podle Vás měl odpracovat člověk, aby měl nárok na starobní důchod?	45 -
Tabulka č. 14 – Otázka č. 9 - Jaký je podle Vás nejvhodnější způsob reformy? -	46 -
Tabulka č. 15 – Otázka č. 12 - Měl by podle Vás být věk odchodu do starobního důchodu pro ženy i muže stejný?	47 -
Tabulka č. 16 – Otázka č. 15 - Měl by podle Vás být student střední školy důchodově pojištěn?	47 -
Tabulka č. 17 - Test relativní četnosti u 2. hypotézy	48 -

Tabulka č. 18 – Otázka č. 16 - Jaký podíl by podle Vás měl mít základní důchod od státu na financování Vašeho stáří?	48 -
Tabulka č. 19 – Otázka č. 18 - Měli by raději dnešní pracující platit penze současným důchodcům či by si spíše měli spořit na vlastní stáří?	49 -
Tabulka č. 20 - Test relativní četnosti u hypotézy č. 3.....	50 -
Tabulka č. 21 – Otázka č. 19 - Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů? Uved'te počet procent.....	51 -
Tabulka č. 22 – Test relativní četnosti u hypotézy č. 4.....	53 -
Tabulka č. 23 – Otázka č. 17 - Jaký podíl by podle Vás měla mít rodina na financování Vašeho stáří?	53 -
Tabulka č. 24 – Je předpokládaný podíl příjmu od rodiny závislí na pohlaví? .	54 -
Tabulka č. 25 – Otázka č. 20 - Myslíte, že je správné, abyste finančně podporovali Vaše rodiče ve stáří?	54 -
Tabulka č. 26 – Je názor na správnost finanční podpory rodičů závislí na pohlaví?.....	55 -
Tabulka č. 27 – Otázka č. 22 - O problematiku důchodového zabezpečení a důchodové reformy se:	55 -
Tabulka č. 28 – Test relativní četnosti u hypotézy č. 5.....	56 -
Graf č. 1 – Respondenti dle pohlaví	35 -
Graf č. 2 – Podíl respondentů z jednotlivých škol	36 -
Graf č. 3 – Věková struktura respondentů.....	36 -
Graf č. 4 - Systém po reformě Graf č. 5 - Systém před reformou	39 -
Graf č. 6 – Systém po reformě Graf č. 7 – Systém před reformou	40 -
Graf č. 8 – Systém po reformě Graf č. 9 – Systém před reformou	41 -
Graf č. 10 – Systém po reformě Graf č. 11 – Systém před reformou	42 -
Graf č. 12 – Systém po reformě Graf č. 13 – Systém před reformou	43 -
Graf č. 14 - Jaký věk by měl být hraniční pro odchod do důchodu?	45 -
Graf č. 15 - Kolik let by podle Vás měl odpracovat člověk, aby měl nárok na starobní důchod?	45 -
Graf č. 16 - Jaký je podle Vás nejvhodnější způsob reformy?	46 -
Graf č. 17- Měl by podle Vás být věk odchodu do starobního důchodu pro ženy i muže stejný?	47 -

Graf č. 18 - Měl by podle Vás být student střední školy důchodově pojištěn? ..	- 48 -
Graf č. 19 - Jaký podíl by podle Vás měl mít základní důchod od státu na financování Vašeho stáří?	- 49 -
Graf č. 20 – Měli by raději dnešní pracující platit penze současným důchodcům či by si spíše měli spořit na vlastní stáří?	- 50 -
Graf č. 21 – Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů?	- 51 -
Graf č. 22 – Jaký podíl by měla mít rodina na financování stáří Vašich rodičů?	- 52 -
Graf č. 23 – Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů?	- 52 -
Graf č. 24 – Jaký podíl by podle Vás měla mít rodina na financování Vašeho stáří?	- 53 -
Graf č. 25 - Myslíte, že je správné, abyste finančně podporovali Vaše rodiče ve stáří?	- 54 -
Graf č. 26 – O problematiku důchodového zabezpečení a důchodové reformy se:	- 56 -

9 PŘÍLOHY

Dotazník pro účely diplomové práce na téma: „Znalosti a názory mladé generace na problematiku zabezpečení ve stáří“

Tento dotazník slouží pouze pro účely diplomové práce. Dotazník je zcela anonymní. U každé otázky zvolte jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak. Prosím, odpovězte pravdivě na všechny otázky, nepravdivé či chybějící odpovědi by mohly zkreslit výsledky výzkumného šetření.

Název školy

Vaše pohlaví a) žena b) muž Váš věk

1. V kolika letech půjdete podle důchodové reformy do důchodu Vy?
 - a) v 65 letech a dvou měsících
 - b) v 67 letech a třech měsících
 - c) mezi 69. a 70. rokem
 - d) mezi 71. a 72. rokem

2. V kolika letech odcházeli lidé do důchodu v roce 2011?
 - a) v 64 letech
 - b) muži v 62 letech, ženy dříve, dle počtu dětí
 - c) muži v 60 letech, ženy v 58 letech
 - d) v 58 letech

3. Jaký věk by měl být hraniční pro odchod do důchodu?
 - a) 55 – 60 let
 - b) 61 – 65 let
 - c) 66 – 70 let
 - d) jiný, uveďte jaký

4. Kolik let budete muset odpracovat, abyste měli nárok na řádný starobní důchod?
 - a) 20 let
 - b) 25 let
 - c) 30 let
 - d) 35 let

-
5. Kolik let musel mít odpracováno člověk, který v roce 2011 odešel do řádného starobního důchodu?
- a) 23 let
 - b) 25 let
 - c) 27 let
 - d) 30 let
6. Kolik let by podle Vás měl odpracovat člověk, aby měl nárok na starobní důchod?
- a) 5 – 10 let
 - b) 11 – 20 let
 - c) 21 – 30 let
 - d) 31 – 40 let
 - e) jiný počet let, uveďte jaký
7. Jaké jsou hlavní rysy současné důchodové reformy?
- a) zavádí, že důchodové pojištění je dobrovolné
 - b) zavádí 3 pilíře
 - c) nově umožňuje pracovat lidem v důchodovém věku
 - d) zvyšuje odvody na povinné důchodové pojištění
8. Jaké jsou hlavní rysy systému před důchodovou reformou?
- a) státní systém důchodového pojištění s průběžným financováním s možností dobrovolného individuálního spoření ve formě komerčního pojištění
 - b) státní systém důchodového pojištění s průběžným financováním a fondovým systémem, kde jsou účastníci povinni přispívat do určitých fondů
 - c) spoření na individuálních účtech v rámci sociálního pojištění
 - d) povinný fondový systém s možnostmi individuálního dobrovolného spoření ve formě komerčního pojištění
9. Jaký je podle Vás nejvhodnější způsob reformy?
- a) pouze pozměnit parametry současného systému, větší změny nejsou potřeba
 - b) změnit současný systém na systém s třemi pilíři – státní, zaměstnavatelský a soukromý
 - c) mladí lidé by neměli odvádět peníze na důchodové pojištění, ale měli by si na důchod šetřit sami

- d) systém založený na 3 pilířích v kombinaci se změnou parametrů současného systému
- e) jiný, uveďte jaký
10. Počítá reforma s tím, že v budoucnu bude věk odchodu do důchodu stejný pro obě pohlaví?
- a) ano
- b) ne
11. Je v současné době věk pro řádný odchod do starobního důchodu stejný u žen i mužů?
- a) ano
- b) ne
12. Měl by podle Vás být věk odchodu do starobního důchodu pro ženy i muže stejný?
- a) ano
- b) ne
13. Budete po reformě jako student důchodově pojištěn?
- a) ano
- b) ne
14. Jste jako student v současné chvíli důchodově pojištěn?
- a) ano
- b) ne
15. Měl by podle Vás být student střední školy důchodově pojištěn?
- a) ano
- b) ne
16. Jaký podíl by podle Vás měl mít základní důchod od státu na financování Vašeho stáří?
- a) 80 %
- b) 60 %
- c) 40 %
- d) 20 %

e) jiný, uveďte jaký

17. Jaký podíl by podle Vás měla mít rodina na financování Vašeho stáří?
- a) 100 – 80 %
 - b) 79 – 60 %
 - c) 59 – 40 %
 - d) 39 – 20 %
 - e) 19 % a méně
18. Měli by raději dnešní pracující platit penze současným důchodcům, či by si spíše měli spořit na vlastní stáří?
- a) ekonomicky aktivní by si měli spíše spořit na vlastní stáří
 - b) ekonomicky aktivní by měli spíše hradit důchody současným seniorům
19. Jaký podíl by měl mít jaký zdroj financování stáří Vašich rodičů? Uveďte počet procent.

a) základní důchod od státu	%
b) penzijní připojištění	%
c) příspěvky zaměstnavatele	%
d) úspory, životní pojistky	%
e) příspěvky obcí, města	%
f) příspěvky rodiny, dětí	%
g) jiné zdroje	%

20. Myslíte, že je správné, abyste finančně podporovali Vaše rodiče ve stáří?
- a) ano určitě
 - b) spíše ano
 - c) nevím
 - d) spíše ne
 - e) určitě ne
21. Ve kterých předmětech ve Vaší škole probíráte tematiku důchodů, zabezpečení ve stáří nebo důchodové reformy? Vypište název/názvy předmětů

22. O problematiku důchodového zabezpečení a důchodové reformy se:
- a) aktivně zajímám a sám si vyhledávám nové informace
 - b) zajímám, ale nové informace si sám nevyhledávám a spoléhám na informace z médií, ze školy od rodičů apod.
 - c) nezajímám, protože můj důchodový věk je ještě daleko
 - d) nezajímám, tato problematika je mi zcela cizí

Velice Vám děkuji za Váš čas a spolupráci.

Bc. Kateřina Böhmová

Západočeská univerzita v Plzni

Obor: Sociální politika a sociální péče